

1980 * 3

't ONDERSCHOER

heemkunde denekamp

't O N D E R S C H O E R

De oude Twentse boerderijen hadden vaak een onderschoer, als een soort portaal vóór de poortachtige hoofdtoegang naar de deel. Deze toegang was voorzien van de dubbele 'niendeurn', welke samsensloten tegen de uitneembare middenstijl: 'n stiepel. De stiepel kon zijn voorzien van het huismerk of een andere versiering. Bovendien had de stiepel een figuurlijke betekenis: daarin bleef immers eens het 'braotspit' steken, dat een 'huun' of 'hunenviefke' een brutale boerenknecht nagooide.

Als 'n stiepel' verwijderd was konden de volgeladen oogstwagens er doorrijden tot onder 't slop'.

In het stiepelgat sloot 'de Lappe' uit het Aamsveen het "blauwe dämpke" dat de 'zwarte dood' veroorzaakte.

In Ootmarsum trekt men bij het 'vlögeln' um'n stiepel'.

Door het 'hoondergat' van de niendeur konden de laatste kippen naar binnen. De hofhond 'Siep' of 'Pollo' kon ook 's-nachts een oogje houden op, het erf achter het huis. De boer zelf tenslotte kon veilig uitkijken 'oawer 'n ondersten niendeur'.

Het onderschoer was een veilige schuilplaats bij slecht weer. Vaak ook diende het als bergplaats voor het dagelijkse gerief, zoals 'n riesbessem', 'n zicht', 'n strikhaakn', 'n ploogstraampn' en de 'peerdezellns'.

Menig boerenzoon zal in het onderschoer zijn liefde verklaard hebben 'en zien wich', wat dan vaak weer leidde tot een 'brulfte' en tot het voortbestaan van het Twentse geslacht.

Kortom, het onderschoer had in het leven van de Twentenaar een functie van verbinding tussen binnen en buiten, het was een veilige bewaarplaats, het leende zich goed als uitzichtspunt en het bood plaats voor menselijke contacten.

Daarom dit onderschoer als symbool van het streven van

HEEMKUNDE DENEKAMP.

Officieel driemaandelijks
contactorgaan van
HEEMKUNDE DENEKAMP

2e jaargang 1980 nummer 3

Het blad wordt gratis toegezonden aan de leden.
Een afzonderlijk abonnement kost f 10,-- per jaar, exclusief verzendkosten. Losse nummers kosten f 4,--.

Oplage: 250 stuks.
Vormgeving: H. Boink.
Ontwerp omslag: J.A.Veldhuis.

Kopy voor dit blad kunt u inleveren bij de redactie tot een maand voor het einde van elk kwartaal.
Overname van de inhoud van dit blad slechts na toestemming van de redactie.

Redactie

H. Boink, Diepengoor 16, Denekamp. Telefoon (05413)2261.

J.A. den Ouden, Clematisstraat 26, Denekamp. Telefoon (05413) 2800.

HEEMKUNDE DENEKAMP

Bestuur

J.H. Borgman, voorzitter;
H. Boink, secretaris;
W.A.J. Nijhuis, penningmeester;
H.A. Boijink, G.L.B. Broekhuis, C.C.M. Hamers, S.M. Heerink-Reerink en S. Wynia, leden.

secretariaat

Diepengoor 16, Denekamp.
Telefoon (05413)2261.

bank

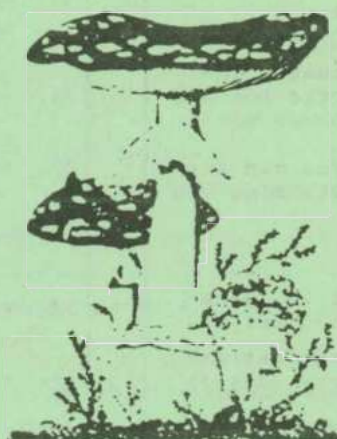
ABN-bank te Denekamp; rekeningnummer 59.57.16.547 ten name van de penningmeester.

lidmaatschap

Tot 16 jaar f 5,-- , daarboven f 10,-- per jaar.

pag.

1. 'n woord van te vuurtin
7. belangrijke berichten
15. wie waren onze voorouders
17. boedelbeschrijving 1819
21. van Mörsche-Dieks, dee verkoalden was
23. een merkwaardig ongeval
27. verdeling markegronden Denekamp
31. dokter Bernard Eekman
37. wandelingen - toen
39. waarom heemkunde
43. boerderij- en veldnamen
47. schutterij-onlusten v66r 150 jaar
53. op de grens
59. uit de krant van toen

VLEGENZWAM

"De kleurige aster tooit den gaard,
De krekel sjirpt in 't groen,
Reeds geelt het fijne berkenblad
En kleurt reeds hier en daar het pad,
En spreekt van 't naseizoen."

'n WOORD

VAN TE VUURT'N

Lichte dauw legt in de vroege morgen een dun wazig en toch ook glinsterend kleed over de weilanden. De eerste tekenen van de komende herfst. Hoewel toch de zon er spoedig voor zorgt dat het natte kleed opdroogd. Alleen in de schaduwen van de bosranden duurt het wat langer.

De Herfst in aantocht.....

De wilde zomerbloei is duidelijk over haar hoogtepunt heen. Hoewel het vorige "woord van te vuurt'n" nogal mistroostig begon, voor wat 't weer betreft, mogen we toch nog niet helemaal ontevreden zijn. Ondanks het vele hemelwater dat onze aardbol heeft bereikt. De soms zelfs met wel erg gulle hand gegeven regen, ontbeerde menig weiland en akker. Om nog maar te zwijgen van de mensen, die zo "bewust" hun vakantie in eigen land wilden doorbrengen. Zo zie je maar weer van hoeveel belang het is op welk tijdstip de regen valt: het liefste 's-nachts, als het gras in de silo's is, het hooi binnen, het koren geoogst, de bloemen in de tuin juist zijn verplant.....

In zijn wekelijkse rubriek "Natuurkalender" in de Twentsche Courant van 2 september 1980 verwoordt Adr. Buter de natte zomer aldus: "Wat de regen betreft is de zomer aan een inhaalprogramma begonnen."

De vakantie zit er weer op. "Uitgerust" zijn we weer aan het werk gegaan, de dagelijkse arbeid, "'t daags weark." Ook kwamen we tot de ontdekking dat de tijd voor het volgende Onderschoer al weer daar was. Want zo rond die eerste oktober zullen onze leden er toch wel weer naar uitzien. De pen wordt weer geestdriftig ter hand genomen. Dit zet ons tegelijk aan het nadenken. Waar zullen we het deze keer eens over hebben?

Iets pakkends, iets met humoristische inslag? Of gewoon iets wat op dat moment in ons opkomt?

Bij mij komt het altijd weer op dat laatste neer. En daarmee veronderstel ik meestal de draai wel te kunnen vinden. Hoe het verloop dan verder is.....wel dat is aan u lezers ter beoordeling. Tegelijkertijd moet ik echter opmerken dat deze uitspraak niet zonder meer als volledig mag worden beschouwd. Immers, het gaat er ook om hoe iets op papier weergegeven wordt. En dan bedoel ik : hoe leesbaar is het, zowel inhoudelijk als ook visueel. Ik krijg wel eens de indruk dat het lettertje van met name het

"woord van te vuurtn" te klein is om het geheel goed te kunnen volgen. Vooral ook in het laatste Onderschoer, bij dat verhaal over het oude raadhuis. Het is dan wel eens minder gemakkelijk de draad vast te houden. Maar daar moet ik dan toch gelijk weer tegenoverstellen, dat het vaak niet gemakkelijk is het allemaal met grote letter te laten drukken. Want dan hadden we bijvoorbeeld voor dit voorwoord wel zo'n twaalf bladzijden nodig gehad, en voor dat verhaal over dat oude raadhuis wel twintig pagina's, zo verzekerden mij deskundigen.

Kijk en nu gaat het er maar om waar u als lezer het meest prijs opstelt: op de inhoud van een verhaal, of om het gemakkelijk leesbare, of om beide.

Zelf zou ik veronderstellen dat u het laatste zult kiezen. Daarom is gemeend daar aan tegemoet te komen door voor een iets grotere letter te kiezen, waarmee de leesbaarheid in elk geval wordt verbeterd.

Wij willen er overigens alles aan doen om deze leesbaarheid zo optimaal mogelijk te maken. Voor suggesties staan we dan ook volledig open.

Verder willen we er ook eens op wijzen, dat we niet streven naar een wetenschappelijke aanpak.

Dat wil niet zeggen dat hetgeen wij opnemen niet juist zou zijn. Integendeel! Maar het is niet volgens wetenschappelijke richtlijnen geschreven, maar meer op een wijze dat het voor iedere belangstellende voor zijn eigen streek te lezen is. Dat vinden we belangrijk. De toepankelijkheid van het blad stellen we zelf als eis nummer één. Hiermee bereiken we een ruimere bekendheid aan de doelstelling van "heemkunde", terwijl dit uiteindelijk -naar we hopen- mag leiden tot verwezenlijking van de doelstelling.

Na vijf jaar toch soms ook wel moeizaam werk met af en toe een beetje vallen en opstaan, vinden we het erg fijn, dat al zoveel mensen onze doelstelling willen onderschrijven. Zowel passief als actief meewerkend. Maar het aantal belangstellenden (leden) kan echt nog wel een duwtje naar boven verdragen.

Inmiddels is er al weer een behoorlijk begin van het voorwoord ontstaan. En elke keer neem ik me voor het "dit keer" niet lang te maken. Vaak blijft het bij deze aanzet tot zelfbeperking.

Het lijkt haast hedentijdse modebeeldspraak te worden: beperken, bezuinigen. Waar moet dat heen, vragen we ons af. Soms doen we ook nog verwonderd als we dat zo lezen: bezuinigen, de broekriem aanhalen. Maar, het zal toch wel moeten op de een of andere wijze. Kijk en daar gaat het natuurlijk om: op welke manier gebeurt zoiets?

Ach, ik geef daar natuurlijk geen voorbeeld van. Hoe zou ik ook.....

Maar dan wel praten over nieuwe leden? Ja, waarom niet? De mens krijgt toch ook steeds meer vrije tijd, zelfs gedwongen -helaas !!

Deze mensen mogen zich toch ook wel kunnen ontspannen -en dat kan ook heel goed met bezig zijn voor heemkunde-activiteiten, en op zijn minst dan wel met het lezen van bijvoorbeeld 't Onderschoer, dit Onderschoer.

Ook lezen is immers een zinvolle bezigheid.

De geschetste relatie is dan toch achteraf bezien nog niet zo gek.

Zo'n blad als 't Onderschoer leent zich er ook goed voor om eens op bepaalde historische plaatsen en omgevingen te wijzen. Een poosje geleden hebben we het voormalige vestingstadje Bourtange in Groningen bezocht.

Het zegt u wellicht zo niet veel, maar als je er binnen rijdt, ja zo ervaar je dat helemaal, als je dit oude vestingstadje binnenkomt, word je meteen geconfronteerd met iets wat je alleen maar op plaatjes ziet en dan nog zo erg summier, dat je het daarom ook haast niet kunt weten.

Onvoorstelbaar zeg, die grote en metershoge wallen die dit stadje omgeven. Bij ons zijn nog wel beken(?) staismuren en dat soort vestingswerken en verdedigingsmiddelen.

Maar daar is het zand, zand en nog eens zand, wel aangekleed met gras, ja dat wel allemaal groen, en netjes verzorgd. Te mooi eigenlijk om er een monument mee aan te duiden. Maar dat krijg je als technische mensen er -beroepsmatig- mee omgaan. Men ontgaat -heel begrijpelijk vaak- de bedoeling van restauratie, herbouw enzovoort.

Maar toch mag deze mensen hier wel een pluim op de hoed gezet worden. Het is werkelijk in zo'n fantastische vorm weergegeven en naar het schijnt zo echt als 450 jaar geleden, toen Bourtange als vestingstad ontstond.

Dit grootse jubileum heeft men dan ook vorige maand herdacht. De geheel nieuw opgerichte stenderkast op een van de punten van de stervormige verdedigingswallen, heeft toen zonder twijfel wel de nodige wind kunnen vangen. Fier en hoog stond deze windmolen daar.

Vele mensen zullen over de erg mooie gerestaureerde ophaalbrug de stad zijn ingegaan om vervolgens een bordje VVV te zien, wat bij nader aanblik blijkt gehuisvest te zijn in de voormalige synagoge, die ze daar dus niet hebben afgebroken.

Een gevelsteen leert ons dat deze synagoge in 1875 is herbouwd. De eerste steen toen werd gelegd door Jac. Sachs en Sal. Frank.

Bij een rondwandeling over de baricaden zal een negentiende eeuwse kanon de aandacht hebben getrokken.

En dan dat fraaie en zo origineel mogelijk ingerichte stadscafeetje, met overigens wel een moderne -uiterlijk in oude stijl- juke-box, met ook de mogelijkheid van soft-ijs, waar je zo heerlijk in hapt.

Een aardig stadje; met een heus keien marktplaats, waarop de bezoeker terecht -en al voor de "ingang"- verzocht wordt geen auto's te parkeren.

De bus komt er ook.

Maar niet met dat snelle tempo van de "Meesterronde" of de "zwemvierdaagse" of de internationale "Tour de France". Want mocht dat al kunnen (het komt me eigenlijk voor van niet) dan ontgaat je wel de zin ervan en zal men zich een eerlijke confrontatie met de dan wel niet keiharde met gras bedekte aarden wal moeten vertroosten, moeten nemen. Daar in Bourtange is groots nog zo klein. Onthouden dus!

Zo heel anders ervaar je het als je door de Zuidelijke IJsselmeerpolders rijdt. Zuid Flevoland heet het daar. Daar waren ook deze zomer weer eindeloos lijkende vlakten te zien met allemaal tarwe, gerst, haver, koolzaad en zelfs vlas. Dan ontgaat je even de groene zee van snijmaïs. Maar dat oneindige daar in het nieuwe land is maar tijdelijk.

Nu nog is daar de grootste agrarische ondernemer van ons land heer en meester: de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders (RIJP). Als straks de grond daar voldoende cultuurijs is, wordt deze uitgegeven aan particuliere ondernemers. Hiermee is dan tevens een ruimere aanzet tot wat minder "oneindig lijkend" gedaan.

De RIJP heeft op erg leersame wijze in een oogstexpositie uitgebeeld hoe men bij het bewerken van het nieuwe land te werk is gegaan en daar nog steeds mee bezig is.

In een van de grote machineschuren die het toch kale land hier vullen, kon de bezoeker kennis maken met de oogst en de verwerking van het graan en andere produkten. Oude en hedentijdse werktuigen ondersteunden deze oogstexpositie.

Rijdende door de polder kon je daarna zelf waarnemen hoe immers grote oogstmachines als een formatie tanks over de akkers het graan ten aanval gingen. Het was een kabaal van jewelste. Elke machine is haast een fabriek op zichzelf, en dat allemaal bestuurd door één man.

Als je dan zo door de jonge polders gaat besef je wat het is te mogen wonen in "t oude land", in bijvoorbeeld ons Twente. Nog wel een landstreek die zich zo graag laat aanduiden met oeculissenlandschap. Want bij ons kun je op een afstand niet erg veel overzien.

Heel anders dan daar in die Flevopolders, hoe ze ook daar hun best doen er door middel van rechtlijnige aanplant er iets van te maken: vaak kilometerslange populieren "windvangers".

Hoewel onderkend moet worden dat in de nieuwe polders toch wel bewust meer voor "natuurbos" gekozen is. Dit heeft zeker mede te maken met de uiteindelijke bestemming van de polder: woningbouw, agrarische bedrijfsvoering en recreatie. Vooral het aspect recreatie krijgt hierbij ruime aandacht.

Dat had men 300 jaar geleden niet voor mogelijk gehouden, toen in 1667 het eerste inpolderingsplan ter tafel verscheen. Er was toen trouwens ook maar een erg belangrijke reden: tegengaan van overstromingen.

Vijftig jaar is het nog maar geleden dat de eerste van de Zuiderzeepolders droog kwam te liggen: het was de Wieringermeer.

Als dan zo'n stuk zee of meer eenmaal leeggepompt is, is het haast onvoorstelbaar in welk tempo de natuur zo op haar eigen wijze met behulp van een ongekend groot aantal dieren en planten het landschap schildert. Dankzij de vruchtbare gronden de vele variaties in het terrein zullen de polders zich ook in de toekomst mogelijkserwijs steeds meer kunnen ontwikkelen tot natuurgebieden van grote betekenis.

Het droogvallen van zo'n polder heeft overigens nog wel wat meer opgeleverd en doet dat nog voortdurend. Het is een erg gewaardeerd terrein voor archeologen, voor scheepsarcheologen wel te verstaan. Want daar is heel wat "oud hout" uit het water tevoorschijn gekomen. Met dat "oud hout" bedoel ik natuurlijk restanten van vergane schepen, soms zelfs vrij volledige wrakken. Van vele was aantoonbaar dat ze al wel zo'n vijfhonderd jaar geleden zijn vergaan. Dit was voor de RIJP dan ook aanleiding om iets met de "gevonden voorwerpen" te doen. In Ketelhaven kwam het "Museum voor Scheepsarcheologie" tot stand. Ketelhaven ligt op de

grens van de Noord-Oost Polder en Oostelijk Flevoland. Een bezoek aan dit museum is zeker de moeite waard. De "opgravingen" hebben schatten van gegevens opgeleverd over de geschiedenis van de scheepsbouw. In de wrakken is vaak een vrijwel complete "huisinventaris" teruggevonden. Munten boden de mogelijkheid de datering van ondergang te bepalen. Als gevolg hiervan is het mogelijk een indruk te krijgen van de sociale omstandigheden, het leven van de mensen aan boord van het schip.

Het vertoont eigenlijk een treffende overeenkomst met een van onze doelstellingen: het duidelijk maken van economische en sociale toestanden van onze voorouders lang en kort geleden. Wij denken hierbij visueel gestalte aan te kunnen geven in de vorm van een boerderijmuseum. Waar we bijvoorbeeld de verschillende wijzen van roggeoogst kunnen laten zien. Zo van "bouwzicht" tot "combine". U ziet het: een thema-titel is er al wel. Al was er maar eens de mogelijkheid een dergelijk iets tijdelijk te kunnen uitbeelden. We hopen hierop terug te kunnen komen!

De boeren hadden met Sint Jaopik kunnen beginnen met het losmaken van de rogge. De 25e juli is vanouds de dag, waarop de boer de zicht had "gehaard" en het eerste snit eraf pleegde te doen. Sint Jaopik, afgeleid van Sint Jacobus, de roggeheilige.

Hadden, want waar zie je bij ons nog rogge, ja hier en daar in onze grensstreek, en dan meestal aan gene zijde van de landsgrens, ja, dat wel! Maar hier komt de zicht er maar op zeer bescheiden wijze meer aan te pas. Hooguit nog voor toeristische doeleinden. Begrijpelijk ook wel. Er zijn steeds minder mensen, voor hetzelfde -en vaak nog veel meer- werk. Dus zal de menselijke kracht plaats moeten maken voor mechanische kracht.

Dit is juist zo fraai uitgebeeld nu in het Openluchtmuseum te Arnhem, waar ondermeer de erg leerzame expositie "Van spierkracht tot krachtwerktuig" te zien is. In deze expositie wordt duidelijk en op overzichtelijke wijze uitgebeeld hoeveel minder dan onze voorouders wij onze spieren plegen te gebruiken. Eeuwenlang moesten mannen, vrouwen en kinderen met hun spierkracht gereedschappen en werktuigen bedienen. Ook de bouwzicht.

Bijna huizengrote combines gaan tegenwoordig bij ons de akkers op voor de alternatieve roggeoogst: de groene snijmaïs. Zicht en strikhaken en ook de rogge hebben we bijna tot in het Openluchtmuseum teruggedrongen. Op in elk geval één uitzondering na: ook dit jaar werd weer -ik zou haast zeggen- op authentieke wijze de "row lōs" gedaan in de Denekampse buurt "Knik". Men heeft er een waar oogstfeest van gemaakt. Nostalgie?? Wellicht- maar dat is dan te zien in de harde werkelijkheid van toen! Ga er maar eens aanstaan met zo'n zicht in de brandende zon, en dan die bindsters.....

Terug in de tijd kan niet echt, dat willen we ook niet! Maar wel even terugblikken, even gewoon achteromkijken, om er iets van te begrijpen. Om in te zien waarom of er vroeger volgens de geschiedenisboekjes zulke toestanden waren. En dit alles in het volle besef van de hedendaagse maatschappij. We kunnen dan ook veel meer dingen beter op hun waarde schatten.

Ook de herfst in aantocht..... Bomen staan aan het begin van hun jaarlijkse overgangsperiode. De diepgroene bladerstooti verandert in een schilderachtig goudgele pracht. Het is alsof de bladeren zich opmaken voor het naderende einde. Strakke najaarswind zorgt ervoor dat de herfststooti wordt omgezet in een wat kille al winters aandoende sfeer. Straks staan de naakte bomen er in hun winterse geraamte. Errrr.....rrr..... Contrastvol aan het begin van de herfst met nog het zomertijd. Vanjaar dat we dat vroege dauwkleed al zagen! Weldra zijn de paddestoelen weer in aantocht.....

Denekamp, 19 september 1980.

H. Poink, namens de redactie.

GEELOKERZWAMMETJE

"O, 't krioelt in 't bosch van zwammen; kijk,
't Klein kleurig volkje dringt te prijk;
Dat zijn de bloempjes van de bosschen;
Rood, wit geel, in een wei van mossen;
Als boterbloempjes, madelieven,
In heusche weiden, als we blieden
Plukken we een paddestoel-boeket;
Dat voelt heel vies, maar staat heel net."

Albert Verwey.

Belangrijke berichten

HERDENKING EERSTE LUSTRUM

Afgelopen voorzomer hebben we ons eerste lustrum gehad. Dit mag toch als een soort bevestiging van het bestaansrecht worden gezien. In vijf jaar van een groepje van 18 heemkundebelangstellenden tot een vereniging met thans bijna 170 leden, actieve en gewoon mensen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis en de natuur van hun eigen omgeving.

Daarom is het een goede gedachte om hier toch even bij stil te staan, om hier even extra aandacht aan te schenken. Om hieraan gestalte te geven zal een tentoonstelling worden gehouden in het Koetshuis van Huize Keizer. De expositie zal hoofdzakelijk bestaan uit activiteiten van onze vereniging, die in de loop van deze vijf jaar zijn tot stand gekomen.

En dat is toch nog wel wat. Afijn, dat moet u zelf maar eens gaan bekijken.

Foto's, veldnaamkaarten, boeken, natuurimpressies, oude kranten van alles zal er te zien zijn op zaterdag 4 oktober en zondag 5 oktober 1980.

Deze beide dagen zijn daarvoor uitgekozen. Het is de bedoeling dat de expositie vanaf tien uur 's-morgens tot vijf uur 's-middags geopend zal zijn.

Schrijft u vast deze datums op. De tentoonstelling is gratis toegankelijk. Ook niet-leden heten we daar van harte welkom.

NAJAARSBIJEENKOMST

Op maandag 27 oktober 1980 hebben we onze najaars-

bijeenkomst gepland. Daarvoor gaan we dit keer weer de buurtschap in en wel naar Breklenkamp. Tegen de achtergrond van de bedoeling van deze avond is gekozen voor de prachtige entourage die daar de Jeugdherberg 't Huis te Brecklenkamp biedt als voormalige riddermatige havezathe.

Die avond zal namelijk de heer H.Krosenbrink (van het Oost-gelderse Staring-Instituut) ons het een en ander vertellen over sagen en spoken. U begrijpt nu misschien zo ongeveer waarom of wij daarvoor "het jonkershoes" hebben uitgezocht.

Noteert u deze datum! - 27 oktober 1980 -

Introducees zijn zoals gewoonlijk bij onze voor- en najaarsbijeenkomsten van harte welkom. De toegang is gratis.

PRAATAVONDEN

Alweer meer dan een jaar geleden heeft onze werkgroep Geschiedenis eens een enkele keer op bescheiden basis een praatavond gehouden. Mede vanwege het feit dat het Koetshuis, waar deze avonden prachtig kunnen worden gehouden, een jaar lang niet beschikbaar was, is dit niet voortgezet.

Het Koetshuis is de komende winter daarvoor wel vrij. Dit was voor ons reden om de praatavonden weer te organiseren, maar nu in wat ruimer verband. Deze avonden zijn toegankelijk voor alle leden. Ook mag men andere belangstellenden meenemen.

Het is de bedoeling dat de bezoekers aan de hand misschien van wat oude foto's en dia's met elkaar onder het genot van een kopje koffie -met krentewegge-, welke u voor kostprijs wordt aangeboden, aan het praten komen over hoe het daar was, hoe het toen was, enzo-voort.

Daarbij zal dan getracht worden dat er ook een paar mensen aanwezig is, die wat aantekeningen kunnen maken. Voor dit winterseizoen worden drie van deze avonden georganiseerd en wel op de volgende dinsdagen: 18 november 1980, 20 januari 1981 en 21 maart 1981.

Om acht uur zullen we telkens beginnen en laten we zeggen dat het tot half elf duurt. Dat hangt natuurlijk ook een beetje af van de toevalligheid. Maar dan weet

u in elk geval waar u aan toe kunt zijn.
Het is misschien goed deze datums alvast te onthouden.
Mocht u moeilijk ter been zijn en niet over vervoer beschikken dan kunt u altijd een van de bestuursleden bellen die dan proberen ervoor te zorgen dat u gehaald en natuurlijk teruggebracht wordt.
Ook in het Denekamps Weekblad zal hieraan aandacht geschonken worden.

NATUUR-EXCURSIES

De zogenaamde groene verenigingen in Denekamp (Vrienden van Natura Docet, Instituut voor Natuurbescherming en Educatie en Onze Werkgroep Flora en Fauna) hebben voor het nieuwe seizoen gezamenlijk een programma opgesteld. Dit geeft vanaf oktober het volgende overzicht.

Zaterdag 11 oktober 1980

Geologische excursie naar Staringgroeve te Losser. Georganiseerd door Vrienden van Natura Docet. Belangstellenden worden verzocht om die middag om twee uur aanwezig te zijn in het gemeentehuis van Losser. De heer Anderson zal daar eerst een korte uitleg geven aan de hand van het daar tentoongestelde materiaal. Daarna zal een bezoek gebracht worden aan de Staringgroeve.

Zaterdag 18 oktober 1980.

Paddestoelenexcursie ; georganiseerd door het IVN-afdeling Denekamp.

Vertrek 's-middags om twee uur vanaf Natura Docet naar het bosgebied Samerott bij Schüttorf in Duitsland. Het Samerott is een afwisselend bosgebied met loof- en naaldbos, oud en jong, vochtig en droog. Het heeft dus alle voorwaarden voor een rijke paddestoelenflora. U dient wel laarzen en natuurlijk uw paspoort mee te nemen.

Zaterdag 10 december 1980.

Trekvogelexcursie, georganiseerd door het IVN.

Vertrek om half acht 's-morgens vanaf Natura Docet naar de Flevopolder. Laat in het jaar, koud en waarschijnlijk nat, maar dan toch alleszins de moeite waard. Het is nu het derde jaar dat deze excursie wordt

gehouden en steeds zie jeweer wat anders. Diverse soorten ganzen en eenden en veel roofvogels zie je er altijd. Verder behoren tot de mogelijkheden: zaagbekken en wilde zwanen.

Vijftig tot zestig soorten kan men er op een dag waarnemen. Van de deelnemers zal een bijdrage in de kosten gevraagd worden van f.7,50.

Onthoud u deze datums!

RIJKSMUSEUM TWENTHE

Bezoek ook eens het Rijksmuseum Twenthe te Enschede. Het verbouwde Rijksmuseum in Enschede is een bijzonder museum. Het biedt de bezoeker een rijke verscheidenheid aan kunst, regionale volkscultuur en kunsthistorie. Uitvoerig wordt stilgestaan bij de oudste geschiedenis van Twente: grafvondsten, bekers, sierraden en urnen (ook uit onze naaste omgeving). Genoeg voor een bezoek aan dit fraaie museum aan de Lasondersingel te Enschede dat geopend is van: 9.00 - 13.00 uur en van 14.00 - 17.00 uur; zondags van 14.00 - 17.00 uur. 's-Maandags gesloten.

BIJDRAGE ZOMERZEGELS 1979

Van het Comité Zomerzegels hebben wij uit de opbrengst van 1979 een bijdrage van f.600,-- ontvangen voor de aanschaf van een opbergkast voor de vele huisarchieven en foto's die we in de loop van vijf jaar van verschillende mensen hebben mogen ontvangen. Tijdens een bijeenkomst op zaterdag 31 augustus 1980 in de fraaie ontvangsthuis van het nieuwe gemeentehuis te Denekamp werd ons daartoe een cheque overhandigd door burgemeester J.G.Norbart. Hij deed dit namens het Landelijk Comité Zomerzegels. Naast onze vereniging was er nog een zevental instellingen aanwezig uit Denekamp, Ootmarsum en Oldenzaal, die eveneens hun hand mochten ophouden voor een bijdrage uit dit fonds.

Wij zijn bijzonder ingenomen met deze bijdrage, die enigszins tegemoet komt aan onze behoefte aan bergplaats.

Maar.....

HUISVESTING

Maar tegelijkertijd baart ons een nieuwe zorg. We komen erg krap te zitten met onze werkruimte in Huize Keizer. Als de nieuwe kast er een keer is, blijft er niet veel ruimte meer over om daar ook nog te vergaderen, of werkbijeenkomsten te houden. En dat betreuren we vanzelfsprekend. Onlangs konden we in de krant lezen hoe onze zustersvereniging in Ootmarsum het ver gaat met het zoeken naar een nieuwe geschikte huisvesting. Onder de kop "Heemkunde Ootmarsum hoopt op eigen onderkomen" stond onder meer te lezen dat hun bezittingen aan boeken, kaarten, foto's, voorwerpen enzovoort over wel tien verschillende adressen verspreid bewaard worden.

Onze verzameling zal nog wel niet de omvang van die van Ootmarsum hebben. Toch benauwd ons een dergelijk bericht wel enigszins. Dit immers zal ons ook te wachten staan, als er voor het huisvestingsprobleem op redelijk termijn geen oplossing zal komen. Hoewel we moeten onderkennen, dat we toch flink op gang zijn geholpen door de gemeente Denekamp. Daar hebben we het per slot van rekening aan te danken, dat we in elk geval al een soort "eigen home" hebben. Allemaal erg positief en mooi..... maar toch.....

BOFKEN VAN MEESTER BERNINK

Onze leden zijn er uiteraard mee bekend, dat Heemkunde Denekamp de beschikking heeft over een overigens bescheiden bibliotheek. De bedoeling daarvan is dat leden er op aanvraag gebruik van kunnen maken. Door op deze wijze informatie te verstrekken, wordt gestalte gegeven aan een van de doelstellingen van onze heemkundegroep: namelijk mensen kennis te laten nemen van al datgene wat het eigen dorp en omgeving te bieden heeft, nu en in het verleden.

De opbouw van een bibliotheek van enige betekenis is geen eenvoudige zaak. Ook boeken zijn duur en wat soms nog belangrijker is: datgene wat je dan wilt hebben, is vaak niet meer te koop. Het bestuur van Heemkunde Denekamp is dan ook erg blij met het buitenkansje dat haar onlangs is ten

deel gevallen.

Wat is het geval?

Mevrouw Heleen Bernink, oud directrice van ons aller museum "Natura Docet", heeft besloten een groot gedeelte van de persoonlijke bibliotheek van haar vader meester Bernink, met de daarbij behorende typische "onderwijzerskast" te schenken aan de Denekampse Heemkundegroep. Haar wens, om die bibliotheek voor Denekamp te behouden en ter beschikking te stellen voor Denekampse geïnteresseerden, is daarmee gerealiseerd en veilig gesteld.

Het andere deel van het boekenbestand, namelijk literatuur op natuurhistorisch gebied, geologie, enzovoort, is destijds al in overleg met meester Bernink opgenomen in de museum-bibliotheek.

Het is duidelijk dat deze schenking, die ongeveer 600 titels omvat, voor Heemkunde Denekamp een enorme aanwinst betekent. De informatiebron, die onze bibliotheek beoogt te zijn, heeft daarmee geweldig aan betekenis gewonnen.

Mevrouw Bernink, namens allen die nu en in de toekomst van deze schenking kunnen profiteren, zeggen wij u graag: hartelijk dank!

SAGEN EN SPROOKJES

Sagen en sprookjes, volksverhalen in het algemeen, zijn gewilde lectuur. In ons bekende Nederlandse sagenboeken komt onze streek redelijk aan zijn trekken. Inmiddels is er een nieuw sagenboek verschenen, zij het in het Duits: "Sagen und Märchen zwischen Ems und IJssel". Een Duits boek weliswaar, maar in hoofdzaak spelend in Twents-Westfaalse grensstreek. Het boek is geschreven door W.F.Schweizer en kost f.29,50.

ZIEN - INZIEN - ONTZIEN

Onder deze titel is onlangs het nieuwste boek van de

maand verschenen.

Het is een erg fraai uitgevoerd boek dat een goed inzicht geeft in de natuur in zijn algemeenheid. Een inleidend boek, dat eigenlijk is te beschouwen als verplichte lectuur. Gelukkig is de belangstelling voor het milieu en onze flora en fauna groeiende. Maar ze kan heus nog wel een duwtje verdragen. Zo'n boek als dit kan daartoe zeker bijdragen. De lezer wordt op een spoor gezet, waarna hij tot de ontdekking komt dat zien, inzien is dat kan leiden tot ontzien. Dat is ook de bedoeling van de schrijver van het boek Bert Garthoff.

Het boek kost tot en met 4 oktober 1980 f.22,50; daarna f.32,50.

ONZE BOEKEN

Hieronder vindt u een volledig overzicht van door ons uitgegeven literatuur, met daarachter de prijs. De boeken zijn in elk geval verkrijgbaar bij de plaatselijke VVV en boekhandel Sombekke.

1. Molens rond Denekamp,	f. 5,50
formaat 14 x 21cm; 84 pagina's	
2. 700 jaar kerkelijk leven in Denekamp	f. 14,50
formaat 14 x 21cm; 261 pagina's	
3. Bloemlezing uit het werk van W.H. Dingeldein;	f. 22,50
14 x 21cm; 162 pagina's	
4. Van Raadhuis tot Gemeentehuis	f. 17,50
formaat 29 x 21cm; 144 pagina's	
(niet in boekhandel; te koop bij de plaatselijke banken, het gemeentehuis, VVV, en bij H.Boink, Diepengoor 16 te Denekamp.	
5. In Herdenking '40 - '45	f. 3,50
formaat 14 x 21; 58 pagina's	
(niet in boekhandel; verkrijgbaar bij H.Boink)	
6. Contactorgaan 't Onderschoer	
(sinds 1 januari 1979)	
formaat 14 x 21cm; 60 pagina's	
losse nummers	f. 4,00

Het bestuur.

een "stamboom"

WIE WAREN MIJN VOOROUDERS?

Deze vraag wordt tegenwoordig, zoals wij gemerkt hebben, door steeds meer mensen gesteld. En men wil daarbij dan ook nog wel wat meer weten, zoals: waar woonden zij? Of: wat deden mijn voorouders en welk beroep hadden zij? Maar ook: wat betekent mijn familienaam?

De belangstelling voor het naspeuren van de eigen familiegeschiedenis blijkt, zoals gezegd, in de laatste tijd nogal toe te nemen en wij hebben de indruk dat ook bij leden van Heemkunde Denekamp daarover interesse bestaat. Maar het probleem is vaak, dat men niet zo goed weet waar men de benodigde gegevens vandaan moet halen en dat men ook niet goed op de hoogte is van de archieven waarin die gegevens zijn opgeborgen.

Om daar wat aan te doen, heeft het bestuur van Heemkunde Denekamp besloten in de komende wintermaanden een aantal belangstellenden op dat gebied de helpende hand te bieden. Hoe? Wel, dat zal worden bepaald in overleg met hen die zich voor deze activiteit zullen aanmelden.

Het bestuur hoopt overigens met dit initiatief twee dingen te bereiken, namelijk:

- a. een aantal mensen op het spoor te zetten van een erg interessante hobby en
- b. bij diezelfde mensen interesse te wekken voor de geschiedenis van dorp en streek; familiegeschiedenis is namelijk zeer nauw verweven met dorps- en streekgeschiedenis.

Het is de bedoeling om uit de lezerskring van 't Onderschoer een groepje van maximaal tien personen in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan deze activiteit, die zal worden geleid door de voorzitter van ons bestuur, de heer J.H. Borgman, en waarvoor Trees Vloothuis zich bereid heeft verklaard de nodige correspondentie en administratie te verzorgen.

Als u belangstelling hebt om hieraan mee te doen, neemt u dan even telefonisch contact op met Trees Vloothuis (tel. 05413-1792) en u hoort er nader van!

Graag willen we nog even inhaken op iets dat ons juist dezer dagen onder ogen kwam. Een landelijke instelling (PBNA) blijkt een schriftelijke cursus te gaan organiseren op dit gebied van het familienaamonderzoek ofwel de "genealogie". Dit instituut wil hier dan een echte opleiding van acht maanden van maken.

Wel, het woordje "opleiding" achten wij voor dit doel wel wat royaal gebruikt. Het is immers meest doe-het-zelf-werk, om maar een echte hedendaagse term te gebruiken. Als je maar eenmaal weet waar je moet zijn en daarbij enkele spelregels in acht neemt. Daar hoeft je -zo menen we- niet persé een PBNA cursus voor te gaan volgen.

Overigens maakt alleen al zo'n aankondiging bij veel mensen wellicht wat wakker.....

Wat ons betreft, hiervoor staat het telefoonnummer, waar u graag nadere inlichtingen worden verstrekt.

Het bestuur.

Vaar, is dat ne koo?

Nee jong, dat is nen eezl.

En wat is dât dan, vaar?

Dat is 't vröwke van den eezl.

Trouwt eezls dan ôk, vaar?

Alleen eezels trouwt jong.

Enige tijd geleden kreeg onze vereniging de beschikking over een aantal kopieën van een familiearchief van het erf Scholten Linde te Volthe.

Bij het doornemen hiervan trof ik een inventaris aan van een boerenvoortvaring uit begin vorige eeuw.

Het leek me wel eens interessant voor de lezer om te weten hoe zo'n boerenvoortvaring er vroeger uitzag.

Het gaat hier om een "Staat en Inventaris" van de weduwe Geertruy Ottinkhof en wijlen Jan Scholten Linde uit Volthe, welke dateert uit 1819.

Hieruit is veel meer op te maken, dan zo op het eerste gezicht lijkt.

Zo is hieruit vast te stellen wat de goederen in die tijd waard waren en kostten.

Dergelijke overzichten zijn van erg veel belang voor het belichten van de economische toestand in die tijd. Wat was het geld waard? Wat kon men toen met een gulden doen?

Het erf Scholte Linde was een grote boerderij. Het eerste deel van de naam duidt ook al wel in die richting. Een Scholte-boer was wel wat meer dan de andere boeren.

De goederen werden door deskundigen getaxeerd. Omwille van de leesbaarheid is de tekst aangepast aan het hedendaags taalgebruik.

"staat en inventaris"

1. twee bruine merrie-paarden en drie veulens f. 320.-.
2. vijf koeien en vier guste beesten " 235.-.
3. een beslagwagen en een houten wagen " 35.-.
4. twee slechte ploegen en vier eggen " 9.-.
5. twee stenen paardekribben en drie paardetuigen " 34.-.

6. twee koperen koeketels, twee theeketels en twee ijzeren potten	f. 45.--
7. drie emmers, twee leupen en een karn	" 8.5.--
8. het steengoed in de melkkamer en waskamer	" 10.--
9. vijf bedden met toebehoren en verder linnen en wol	" 165.--
10. een rok van de overledene, een kamizool, een broek, een hoed en twee paar zilveren gespen	" 37.--
11. vierenzeventig vemen rogge op de zolder	" 518.--
12. zeven schepel land met boekweit, met een weinig haver en gerst; heel slecht	" 49.--
13. drie schepel land met aardappelen	" 21.--
14. negentien boten vlas, ongebraakt	" 5.--
15. negen voer slecht hooi	" 63.--
16. twee kleerkisten, een grote zaadkist en een oude hakselkist	" 35.--
17. drie tafels, een tang, een haal en een vuurstolp	" 6.--
18. twee vaatjes, twee snijzompen, en een kafmolen	" 7.10.--
19. vier koekuipen (kuum), vier grepen, een plaggenzicht, drie schoppen, twee bouwzichten, twee grasijzers, vijf vlegels, en een wanne	" 12.15.--
20. acht kalveren, achttien kippen, een haan	" 82.--
21. tien stoelen, een pan, een panijzer, een zoutvat, en een gemene klok	" 15.--
22. het vlees, spek en vet	" 10.10.--
23. een baktrog, een schepel en een spindvat	" 10.--
24. de (brand)plaggen in de schuur met een weinig stro buiten onder een boom	" 25.--

het houtgewas

1. de zogenaamde Ossenshorst en langs de Weidemate en de Es	f.1640.--
2. de dijk naar het Laarhuis en achter het Laarhuis en om de schuur en langs de Bekmate en aan de Horst	". 455.--
3. de zogenaamde Linders Horst en aan de hooimaat	".3550.--
4. de hof en achter het huis en om de schuur en voor het huis	".3645.--
5. het zogenaamde Sleetbosje en aan de Es en aan de weg naar Reinink	".1120.--
6. aan telgen aan de Linders Horst en de Ossenshorst en op de hof	". 185.--

uitstaande gelden

1. aan Gerrit Jan Mulleman in Volthe een handschrift	".1000.--
2. aan E.Welhuis in De Lutte een handschrift groot	". 560.--
3. aan Lucas Laarhuis in Volthe, en verzetten nog debet zijnde landhuur en verschenen rente	". 581,50-
4. op het land staande gelden een waarde van (hyp. uitgezet)	". 616,10-
5. aan Berend Velthuis in Volthe geleend	".1000.--
6. aan Gerrit Jan Meinders in Noord Deurningen (gemeente Ootmarsum) een handschrift	". 700.--

In totaal vertegenwoordigden de bezittingen een waarde van f.16751.--

Daarnaast bestonden er ook schulden.

1. aan de heer Dr.F.H.A.Kistemaker te

Oldenzaal een kapitaal van	f. 710.--
2.aan Hermina Scholte Linde wonende bij haar in huis een bruidsschat van	".3500.--
3.daarboven kwam ook nog twee jaar rente	". 105.--
4.aan de heer pastoor Van Koeverden in De Lutte een kapitaal met opgelopen rente	". 306.--
5.aan de heer pastoor van Rossum	". 300.--
6.aan de heer dominee J.Palthe voor gekocht land (de zogenaamde Veltkamp) nog te betalen	". 204.--
7.aan Gerrit Jan Hesselink, knechtloon	". 30.--
8.aan Gerrit Olde Scholtenhuis, knechtloon	". 30.--
9.aan Gerrit Jan Wassink, knechtloon	". 12,10-
10.aan Janna Olde Scholtenhuis,meidenloon	". 12.--
11.aan Euphemia Morshuis, meidenloon	". 8.--
12.aan N.H.Haslink,schoonmaker te Oldenzaal	". 12.--
13.aan de heer Dr.Schooning te Ootmarsum, meesterloon	". 150.--
Het totaal van de schulden beliep	f.5379,10-
Netto bleef er dus over	f.11371,10-

De helft hiervan was bestemd voor de drie minderjarige kinderen. Dit was een bedrag van f.5685,15--

Tenslotte verklaart taxateur J.Welhuis dat hij alle goederen en landerijen heeft gewaard in het bijzijn van de toeziende voogd Gerrit Wenneger en de weduwe zelf Geertruy Ottinkhof.

H.Boink

Van Mörsche-Dieks, dee verkoalden was

't Har basschet oet de lôcht. Mörsche-Dieks was met de schup de wagenspeurs an 't losstekken.

"Dee melkboer rit mi'j ok den heelen fietspad in mekaar" bromde Dieks tusken de taande en hee dréiden den proem 'n moal achter de koezen. Iedereen in de buurte, in den Veeldhook of de Zoeke of op de Haar of in Deurningen wet, dat Dieks van de Mörscheboer van anpakken hooit. En zoa leup hee schôkschôllernd en wiedbeens noar 'n takboshoap. Hee greep met ziene groffe zwilhaande nen hêëndigen steen bi'jn rug en plêerden um an den pad.

"Loat nôn Hazenbeelts-Mans mër melkveurn" lachn e fienkes en een schaarpe streulken tabaks-sap sisse op 't gruus.

"Dieks!" reup d'r een oet 't ônderschoer, wis wal es gaauw in hoës kommen, doe bins joa verkoalden as ne snippe, wat dös toch te schupken in'n natten."

Dieks, den bli'j was dat hee efkes baas was op de weg, sjokde in de richting van et frommes, met den boonten schollook. Hee mës wal, aans wörden et onderschoer nog 'n grommelschoer.

Effen later stun-e in de achterkôkken in'n hook met de pet in de haand. "Goa hier toch zitten, Dieks, doe kaans achter in de keerke lang genoeg stoan," neugde zee. "Ik stoa nich aait," verdedigde Dieks zik, "onder de prêeke zit ik in de koartrap."

Ie konden vernemen, dat Jannöäken ietsken gewetensbezwoaren kreeg, umdat ze eern Dieks toekwakken woar zee wol, want too Pestoar Knuuf eer har trouwd, har den zegd, dat den keerl et heufd was van 't hoëgezin en doarum begun ze ietskes aans te proaten: "Och Dieks, goa in 't vervolg toch in de 5-cêents baanke zitten."

"Dat is mi'j völs te min of! en ik wet ok nich wat veurne baanke dat is."

"De allerekste baanke. hef de keploan joa à twee moal zegd, dat is 'n baank of veer achter de vijf appelkollenkussens van de zeuven dochters van Wortel in 'n Zak," rebbelde 't mèensche.

"Joa mer," heul Dieks völs, "de Beerkenboer hef mie zegd, dat e aait de allerekste baank hef huurd had, en dat e nich van ziene stie wil."

"At de Beerkenboer zoa stervast is, dan mot-e bliewn zitten op de zölfde vloarplaanken, woar at-e aait hef zetten en dat is nôn de vuurekste baank, want Buscher hef d'r ne ni'je ekste baank bi'j achter zet."

Jannöäken treden noar de del en doar stun Leisken, een wicht van good zesteen. "Wat is t-er"

"M-moore, stotterde zee, m-mag ik noar et kloatschetersbal?" "Dat bal" ko'j hoast nich verstaan.

"Wicht, wis doe kloatschein?" "Nee moore ik wol Zoaterdag zoa geern noar 't daansen."

Jannöaken wor de stil van. Zön
onnözzel schoap hen daansen.....

„Goa mer noar vaar,“ zer ze.

Leiske wöl bie de vaar et zölf-
verhaal opstekken.

Dieks har 't al heurd. „Doe
gees d'r nich hen, goa Zoaterdag
noar Wortelboers Graads zien
Truike, of loat 't wicht hierkom-
men.“

„Joa mer Schoppen Annie mag
d'r ok wa hen en dee is ok net
zoa oald as ik,“ huulde ze.

„Wat kan mie Schoppen Annie
schellen, achteen joar, heuw
Dieks op toafel, en nicheerder.“

Leisken schöffelde met nen hel-
ligen kop de del op.

Dieks dacht an den brief van
de Pestoar, oawer brulften, waar
ie gin been kôn'n trekken en
de politieverörderung vuur acht-
teen joar en zoa iets en sloetings-
tied van 10 uur. En an zienen
verkoaln nös hung den dröppel
en zienen stoppelkin zakken fôt
op zien vestken.

De vaar en zien zön Graats bint naor de laatkéérk
hen west en hebt d'r toen nog een paar e nömm'n
veur 'n döst.

As ze wear op 't hoes angaot loopt ze oaver 'n smal
wegke hen en de vaar löp veurop.

Dan zeg Graats in-eens: „Heij oale sök, loop is 'n
luk haarder!“

Zeg de vaar: „Dat had ik vrooger nich teg'n mien
vaar mött'n zeg'n.“

Zeg Graats wier: „Dat zal mie ne mooie vaar hemm'n
west, dan!“

Hellig dreit de vaar zich um en zeg: „Ne bettern
as den van oe“.

Nu ruim 150 jaar geleden vond bij de Singraven watermolens een "ongeluk" plaats, waarvan de ware toedracht nooit is achterhaald. Het liep tegen de zomer; ze schreven 8 juni 1827. Een gezelschap van 13 mensen reed met een boerenwagen over de molendijk toen plotseling een schot viel. Iemand had een geweer afgevuurd op het gezelschap. Er was één dode: de 25-jarige Berendina Gortemaker. Voerman Evert Schiphorst begeleidde het grote gezelschap, dat bestond uit: Hille Hatgerink, de vrouw van Evert Schiphorst; Jan Hendrik Broekhuis, landbouwer samen met zijn vrouw Gezina Gortemaker, welke woonden nabij de molen; Geertruida Visscherink, keukenmeid op Singraven; Aaltjen Maatman, eveneens werkzaam op Singraven als dienstmeid; Gezina Busschers, dienstmeid op Hoogende in Beuningen; de weduwe van Gerrit Jan Gortemaker, Gezina Wolkotte, moeder van het Slachtoffer; Maria Middelhorst, de vrouw van Gerrit Jan Gortemaker; Hendrik Siepelmeijer, knecht op Singraven; Stien oude Günne, vrouw van Berend Aink, landbouwer in Oude Schiphorst; Janna Hulst, dienstmeid bij Broekhuis in Beuningen.

Op het moment dat "het ongeluk" gebeurde, waren de mulder en tuinman Willem Tijpe in de buurt van de wagen. Zij hadden gezien dat de knecht van Schiphorst had geschoten. Nadat hij was aangehouden, werd de dader, waarvan men niet wist hoe hij heette, door assessor Severinus Hellendoorn (vergelijk met een wethouder) naar Ootmarsum gezonden en aldaar opgesloten in de Kantonsgevangenis. Dit was een taak van de assessor, daar de burgemeester van Denekamp, Hieronymus Pennink Hzn. in Ootmarsum woonde en dus van het voorvallene pas later op de hoogte kon worden gesteld.

Je had toen nog niet zoiets als telefoon en een auto. Deze Hellendoorn was een man van aanzien in de gemeenschap van Denekamp. Naast winkelier was hij kerkmeester der Gereformeerde gemeente en rentmeester van het Huis Noord Deurningen.

De stadspoort van Ootmarsum, welke uitgang gaf naar Nordhorn in de Graafschap Bentheim, ook wel aangeduid als de Steenpoort, diende als gevangenis.

De naam van de verdachte was, zoals reeds is opgemerkt, niet bekend. Boer Schiphorst wist slechts dat hij "Jannes" heette. Ondanks vele naspeuringen heeft burgemeester Pennink niet de preciese naam van verdachte kunnen achterhalen. Pennink heeft hiervoor o.m. nog geïnformeerd bij Amplissimus Peese te Denekamp "omdat hij de Rooms Katholieke Godsdienst beleid". Hier is hij niets wijzer geworden.

Tijdens de inspectie van het lijk van Berendina Gortemaker, dat plaats vond in het huis van noaber Jan Harmen Gortemaker, landbouwer, en waarbij een lid van de Rechtbank te Almelo aanwezig was, verklaarde Schiphorst over de persoon van verdachte o.m. dat hij hem had gekend als "een mensch zoo voor zich heen en dien zich met geen gezelschappen en drinkgelagen op-hield". Dat laatste kwam schijnbaar nog wel eens voor in Denekamp. Overigens werkte deze Jannes pas een jaar bij hem. Hij kon er dan ook weinig zinnigs van zeggen. Schiphorst had geen idee waar deze persoon wegkwam. "Policy-beambte" A. Oinck meende, na ingesteld onderzoek dat hij geboortig moest zijn uit Schapen, dat lag in het amt Lingen. In een politierapport meldde Oinck dat Bernard Schröder, koopman, te Ootmarsum, deze Jannes zou kennen. Doch bij navraag door burgemeester Pennink bleek dat deze ook van niets wist; hij had deze man nog nooit gezien of gesproken. Dus ook dit spoor liep dood.

Maar wat was intussen geschied?

In de nacht van 8 op 9 juni 1827 ontsnapte Jannes uit het gevang. De deur voor de trap was geforceerd. Veldwachter Joh. Walter uit Ootmarsum controleerde, zoals hij dat gewoon was te doen, elke morgen het gevang en merkte tot zijn verbazing dat de deur openstond. De beide sloten waren eraf. Van het onderste slot was een gedeelte in stukken gerukt. De sloten zelf waren in de sluiting gebleven en niet opengesprongen. Ze waren letterlijk van de deuren gerukt. Hier moest nog al wat kracht voor nodig zijn geweest.

De grendel van 't benedenste slot dat door een ijzeren plaat in de stenen pijler van het deurkozijn vast gegoten zat, was er zodanig afgerukt, dat "het stuk ijzer door welke de grendel loopt geraakt is". Smidsbaas H. Volkers heeft de sloten spoedig hersteld. Ondanks dat hij vlakbij de poort woonde had Volkers van het gebeurde niets vernomen. Ook voor nachtwaker E. Morshuis was het een raadsel dat dit zo ongemerkt aan hem voorbij was gegaan.

Wat er van Jannes is geworden.....?

Hierop kan geen antwoord worden gegeven. Men kon in die tijd natuurlijk gemakkelijk lang verborgen blijven. Doch dat zo'n ijzersterke poort het, zonder hulp van buitenaf, door het werk van één man begaf, blijft raadselachtig.

H. Boink.

Uit: Weekblad voor
Oldenzaal en
Omstreken van
8 september
1900

ZAAGBAAS.

Op de houtzagerij Huize Singraven
worst zoo spoedig mogelijk gevraagd

een R. K. Zaagbaas,

bekwame timmerlieden genieten de voorkeur, of iemand als zoodanig werkzaam geweest zijnde en het vak grondig verstaande, tegen nader overeen te komen voorwaarden. Met kost en inwoning naar verkiezing.

Zich in persoon aan te melden bij
A. DISSEL, Molenaar,
Singraven bij Denekamp.

Apeldoorn den 2. maart 1815
ingezigt van afdelende kerkenspreker
Stellende. gehouden op
Schouten Erve
Machinricht D. Heer

A van Raet

officer, leeren

Joh. Boerman Schouten,
Den Heer M. D. De Thoon

is van den Eudelyken Heer Machinricht
voorzien. dat het rechtsgel. Loede. weeten
dat de gemeene. moeste. gronden. onder de
quintre. gronden. worden. verdeeld, in. Dilecten.
getragt. werden. waartegen. de. drie. heeren.
Gemeene. Egen. gronden. namen. loka.
Eijffmans. (St. van. & Remmermans) en. len.
gervarde. houth. B. knippel, als. ook. enige.
bij. Litters. tegen. gesproken. hebben. en.
zijn. overgegaan.
waar. op. de. ondergetekenden. van. gemelde.
Loka. meegen. de. verdeling. der. gemeene.
moeste. gronden. in. overmeening. hebben.
gerronnen. en. daar. op. gesoldeerd, om.
de. gemeene. moeste. gronden. te.
verdeelen. en. wel. op. deze. manier,
dat. dat. van. zijn. goederheid. in. bebouwen.
en. gebouwen. Egen. gronden. en. de. de.
moeste. van. ritter. dat. van. Bekoome.
het. meede. is. de. vergadering. gescheiden.
was. getekend.

Van Raet. machin

M. D. De Thoon

Dit is het van. G. Schutte

De. de. de.

L. Dinde. als. getekend.

Wibben. als. getekend.

Het markeboek van Denekamp, althans dat gedeelte dat voor het nageslacht bewaard is gebleven, begint met een holtink op 3 oktober 1797 en eindigt met een holtink op 30 november 1878.

Een holtink was een markevergadering. Deze werd gewoonlijk een keer per jaar gehouden. Soms ook wel vaker, soms ook wel met grotere tussenposen. Het woord "holtink" schijnt afgeleid te zijn van "hout", omdat het hout een van de belangrijke bezittingen van de marke was: holt-ding = houtgericht. In sommige marken werd de holtink altijd op eenzelfde erf gehouden. Voorzitter van zo'n holtink was de markenrichter.

Tijdens zo'n holtink werden de gemeenschappelijke en persoonlijke belangen besproken.

Het hier genoemde markeboek is grotendeels gewijd aan de verdeling van

de markegronden. Het gaat hier om de zogenaamde woeste gronden, welke nog niet in cultuur waren gebracht en gezamenlijk eigendom waren van de markegenoten. Al naar gelang de grootte van de erven hadden men een aandeel in de marke. Dit noemde men een ware. Op de eerste plaats kwamen de "goedsheeren", welke meerdere waren bezaten, vanwege hun groot-grondbezittingen en de meerdere erven die zij bezaten. In de marke Denekamp waren dit toen de Heren van Sin-graven en van Bögelscamp. Omdat ze verschillende erven in eigendom hadden, bezaten ze ook meer dan een waar in de marke. Vervolgens kwamen de eingegeërften, ook wel erfgezetenen genoemd, welke dus eigenaar waren van hun erf. Deze hadden een volle waar in de marke. Daarna kwamen de kleinere erven met een halve waar. Dan had je nog de bijzitters, ook wel brinkzitters of kotters genoemd, welke over het algemeen in de marke niet veel rechten bezaten.

In het eerste opgetekende verslag van de holtink van 3 oktober 1797 wordt vermeld, dat er sedert enige jaren geen holtink is gehouden en werd besloten om van dan af aan, ieder jaar weer een holtink te beleggen. Voorts komt men overeen dat ieder jaar een

andere markenrichter zal worden gekozen. Als gevolg van vernieuwing der Landswetten en markeresolutiën werden er geen holtinks meer gehouden in herbergen! Ook werd besloten, omdat er in de marke geen compleet markeboek is, een nieuw markeboek aan te leggen.

Op een holtink gehouden op 2 maart 1815 op het Scholtenerve te Denekamp, met als markenrichter A. van Raet, werd voor het eerst gesproken over de verdeling van de woeste gronden der marke. Het voorstel van verdeling viel niet geheel in goede aarde: tegenstand werd door drie eigengeërfdē, een gewaarde kotter, alsmede door enkele bijzitters. Deze verlieten dan ook prompt de vergadering!!

Ondanks deze tegenstand werd toen toch het besluit tot verdeling genomen. Men formuleerde het als volgt: "Waarop de ondergeteekenden voor gemelde zaak wegens de verdeeling der gemeene woeste gronden in overweeging hebben genomen en daar op geresolveerd om de gemeene woeste gronden te verdeelen en wel op deese manier; dat yder van zijn gegoedheid in bebouwde en onbebouwde eigendommen in deese marckte na rato daar van bekoome".

Op 10 februari 1829 werd overeengekomen "de gemeene gronden" zo goed mogelijk te verdelen in twee gelijke delen. "Daar van het Eene deel zal zijn en verblijven aan voornoemde Boerschap en het andere deel aan de Ingezeeten van het Dorp Denekamp". Men maakte hier onderscheid tussen ingetenen van het dorp zelf en de bewoners van de boerschap Denekamp. Op 11 maart 1831 kwam men hierop echter terug, en netgeen dienaangaande besloten was op de holtink op 10 februari 1829. Verder besloot men advies in te winnen van een rechtsgeleerde, om na diens advies de verdeling in werking te brengen.

Vervolgens is er op 23 april 1833 een holtink gehouden. Voorgelezen werd een brief van het gemeentebestuur van Denekamp, betreffende de verdeling van gemeenschappelijke gronden van de marke. Toen dit in stemming werd gebracht, bleek dat 11 eigengeërfdē voor en 3 eigengeërfdē tegen hadden gestemd, zodat met meerderheid van stemmen vóór de verdeling was gekozen.

Op een holtink op 9 november 1837 werd een door de "commissie ter verdeling" ontworpen "Plan ter verdeling van de Marke Denekamp" voorgelezen. Het plan omvatte vijftien artikelen. Er werd met eenparigheid van stemmen besloten zich met het voorgestelde plan te verenigen.

Artikel 10 behelsde een regeling betreffende de minvermogenden en over deze regeling zouden later nog de meeste strubbelingen komen. Het luidde als volgt: "Teneinde in het belang der minvermogenden te voorzien, zal een stuk weiland ter grootte van 15 bunders worden afgemeten, en op dezelve tegen een opbrandingsgeld naar een nader vast te stellen bepaling jaarlijks het vee der minvermogenden worden geweid. Deze weide zal zoo na mogelijk bij het dorp Denekamp worden genomen."

Op 6 mei 1842 kwamen de markegenoten tot overeenstemming, omdat de verdeling nagenoeg was afgelopen en hij nog geen penning had ontvangen, de landmeter C.W.Eekhout een bedrag van 350 gulden uit te betalen. Op 17 december 1842 kon medegedeeld worden dat het werk der verdeling reeds zo ver was gevorderd, dat de markengronden die meer dan zeshonderd bunders bedroegen, reeds aan de deelgerechtigden waren toegekend..

Op de holtink van 9 februari 1845 werd ondermeer voorgesteld om de grond ten gevolge van artikel 10 van het plan van verdeling ten goede van de minvermogenden te laten komen en aan "de armstaten der Hervormde, Roomsche Catholieke en Israëlitische gemeenten" in eigendom over te geven. Deze konden naar gelang het aantal mensen de gronden onder hen verdelen. Vervolgens zien we op een holtink van 9 januari 1854 een wijziging op dit besluit en ook de reden waarom men het gestelde in artikel 10 veranderd wil zien.

J.A.den Ouden.

(wordt vervolgd).

De Docter.
God is de Medecyn, Voor doodlik hiel fenyn.

Is't Leeven machteloos en kranck
Men neemdt een viese of bitre Dranck,
Oft Lichaam weeder mocht geneesen:
Waarom dan voor een korten tijdt,
Niet aangevaard wat bitterheid,
Om eenwiglyck gesond te weesen.

In 't Onderschoer nummer 4 van 1979 stond het een en ander te lezen over de boerderij Eekman. Op pagina 18 wordt daar melding gemaakt van een dokter genaamd Bernard Eekman. Deze dokter Eekman oefende een praktijk uit in Denekamp en het "Hannoversche".

Hoe was Eekman in Denekamp aan een eigen praktijk gekomen? Een praktijk die overigens niet van lange duur bleek te zijn.

Wel, hoe stond het er in Denekamp rond de dertiger jaren van de vorige eeuw op het gebied van de gezondheidsbescherming en dergelijke bij?

Tot 1832 was de oude chirurgijn Ottink dokter in Denekamp.

Hij werd wel "heelmeeester" genoemd, wat ook een toepasselijke benaming lijkt.

Daar in Denekamp ook arme mensen waren, die doktershulp nodig konden hebben en dit niet konden bekostigen, besloot het nog jonge zelfstandige Denekamper gemeentebestuur hieraan iets te doen. Het besloot zich op een nieuw instituut, en dacht aan de instelling van de functie "gemeente-geneesheer".

Deze moest dan, waar het nodig was, aan armlastigen en hulpbehoevenden gratis geneeskundige en aanverwante hulp bieden. Hiervoor ontving hij dan een vaste jaarlijkse vergoeding. Men stelde zich voor dat deze persoon gevonden kon worden in een opvolger van Ottink.

Doch de dokters liepen in die tijd nog niet zo hard naar een plaatsje als Denekamp. (Wat zijn de tijden toch veranderd!!!!). Hier was voor hen geen droog brood te verdienen, zo was de veronderstelling.

Toch is het -zij het eerst voor korte tijd- gelukt iemand te vinden die gelijktijdig het ambt van gemeentegeneesheer op zich wilde nemen.

Bij hun besluit van 12 september 1832 machtigden gedeputeerde staten van Overijssel het gemeentebestuur

stuur van Denekamp om een "plaatselijke geneesheer te roepen".

Advertenties werden in de verschillende bladen geplaatst. Gevraagd werd een "doctor in de genees-heel- en verloskunde". Het duurde echter nog tot 1835 -over tijd gesproken- eer het zover was, dat iemand genegen was naar Denekamp te komen. Op de advertentie meldde zich slechts één sollicitant aan. Die ene sollicitant was nu B.Eekman uit Denekamp.

Aan de universiteit van Göttingen en Leiden was hij "tot doctor gecreëerd" zoals dat toen nog met een mooi woord heette.

Deze werd benoemd.

Nu moest nog een instructie worden vastgesteld.

Deze man moest tenslotte weten waar hij aan toe was.

Op de vastgestelde instructie hadden gedeputeerde staten nog enkele opmerkingen. De raad meende echter dat hij het wel goed gedaan had, doch trok het besluit helemaal in. Daarvoor in de plaats stelde hij op 10 juli 1835 een geheel nieuwe instructie vast.

Deze instructie luidde:

"Instructie voor een Med.Doctor

Heel en vroedmeester in de
gemeente Denekamp .

art.1

De plaatselijke Med.Doctor der gemeente Denekamp zal verplicht zijn de genees- heel- en verloskunde uit te oefenen en als zoodanig gratis te behandelen:

A Alle Inwoonden, welke door de onder diaconijnen of Armbesturen bedeed worden, en ziek zijnde, of gebreken hebbende, een bewijs of permissie biljet van de respective presidenten vertonen;

B Alle Ingezeten, welke schoon niet tot de klasse der bedeedden behoorende echter behoeftig zijnde, en door het gemeentebestuur geacht worden niet in staat te zijn de visites of geneesmiddelen zelve te kunnen te betalen, mits daarvan een bewijs van den Burgemeester of bij deszelve absentie van den Assesor die hem vervangt, brengende.

Deze briefjes sub A en B strekken ten bewijze, dat de Med.doctor/of Heelmeester de daarin genoemde personen zal moeten bezoeken, behandelen en van de nodige geneesmiddelen voorzien.

art.2.

Voor de aldus te doene visites of verbanden wordt door den Med.doctor/of Heelmeester niets afzonderlijk gedeclareerd, maar voor de geneesmiddelen aan behoeftigen/sub A en B gemeld/, zal hij schadeloos gesteld worden.

De rekeningen de alzoo aan bedeeden of behoeftigen geleverde medicamenten zullen om de drie maanden de sub A genoemde, door de respective armbesturen waartoe de ziek behoort, de sub B door de gemeente betaald worden, doch zullen dezelve zeer matig, en overeenkomstig het tarief bij de Pharmacopoea Trapeurum vastgesteld bij besluit van Heeren Gedeputeerde Staten, d.d.24 July 1830, 1e divisie,nr.1 prov.blad N85 moeten berekend worden.

art.3

Wanneer er een plaatselijke vroedvrouw in de gemeente aanwezig is, blijft zij bij voortduring verplicht ingevolge hare Instructie, gearreesteed bij koninklijk besluit van 30 Mei 1812,nr.63,art.4, de vrouwen die hare hulp inroepen te verlossen.Echter zal de vroedmeester verplicht zijn de vroedvrouw bij ziekte of afwezigheid te vervangen, of ook in moeilijke gevallen, die eene vroedvrouw niet kan te assisteren en wel de sub A en B genoemden gratis en zonder daarvoor eenige afzonderlijke belooning te mogen vorderen.

art.4

De Med.doctor/Heel- en vroedmeester verbindt zich om, redelijk en zonder dwaling zoo dikwijls als nodig is, arme behoeftige zieke te bezoeken, en hem in allen opzichte met dezelfde op de tierenheid, bereidvaardigheid en ijver te behandelen als elk goeode en als of hij daarvoor afzonderlijk betaalt wier.

art.5

Ook is hij verplicht alle arme en behoeftigen gratis te vaccineren.

art.6

Hij zal mede aan de overige ingezetenen niet behoeftig zijnde, die zijne hulp, kunst en raad ver-

langen, zijnen dienst niet mogen, noch zich van de-
zelve in redelijkheid en decretelijk laten salarieren,
en zal hen zoo voor de gedane visites als voor de gele-
verden geneesmiddelen in redelijkheid moeten betaald
worden.

art.7

Hij zal zonder voorkennis en toestemming van den Heer
Burgemeester of bij absentie van dezelve van den
als Burgemeester fungerenden assessor geen nacht
buiten het ressort der gemeente mogen blijven, en dan
nog na vooraf berekend te hebben, dat geene zieken of
kraamvrouwen door zijn absentie lijden tenzij hij des
nachts geroepen werd, en uit hoofde van aan te wen-
den hulp in de onmogelijkheid van terug te keeren.

art.8

Hij zal ten allen tijde moeten fungeren in zijn
kwaliteit, daar waar de Burgemeester, of die als zoo-
danig fungeerd, zulks zal requireren, zullende hij
speciaal gehouden zijn het plaatselijk bestuur te
dienen van convalidaties en advijs, op alles wat in
zijne handen zal worden gesteld, ook in opzigt tot
arme zieke Militairen, die vermenen de gemeente niet
te kunnen verlaten, en in het generaal met zijnen
vakken, speiterende en zulks zonder afzonderlijke be-
loning.

art.9

Hij zal zich overigens stiptelijk gedragen na de
algemeene verordeningen en Instructien op de uit-
oefening der geneeskundige vakken speciaal op die,
gearresteerd bij koninklijk besluiten van 31 Mei 1818.

art.10

De plaatselijke medic.doctor/Heel- en vroedmeester
zal eene vaste Jaarwedde van honderd vijftig zegge
f.150,- der gemeente genieten, bij kwartalen te be-
talen.

art.11

Hij zal bij het aanvaarden van zijne post, in handen
van den Heer Burgemeester de volgende eed doen:

"Ik belove en zwere, dat ik
"den post van Med.doctor/Heel- en vroedmeester
"met alle getrouwheid, en nauwgesteldheid
"zal waarnemen, en deze mijne Instructie
"stiptelijk zal nakomen, zoo waarlijk enz....

art.12

Deze Instructie zal ten allen tijde kunnen worden ge-
emplieerd en geattieerd ,zoo als het ge-
meentebestuur, onder approbatie van Hun Edel groot
achtb.Heeren Gedeputeerde Staten zal nodig, en voor
de gemeente nuttig oordeelen.

Aldus goedgekeurd door alle presente leden van den
raad, en geteekend op datum voormeld.

S.Hellendoorn;H.Stokke;J.H.Wiegink en J.Krop."

Tot zover deze schets.

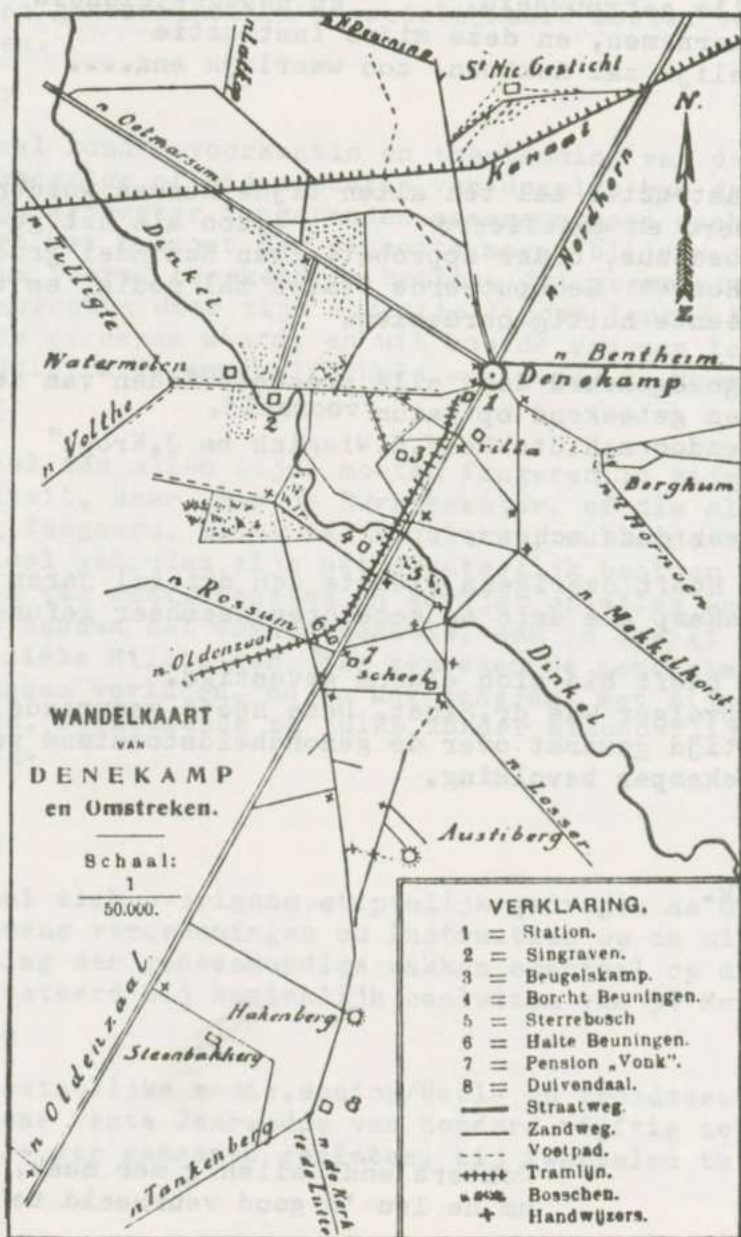
Eekman heeft overigens slechts een drietal jaren
in Denekamp als arts en gemeentegeneesheer gefun-
geerd.

Daarna heeft hij zich elders gevestigd.

Zijn opvolger was dr.Sloet. Deze heeft gedurende
lange tijd gewaakt over de gezondheidstoestand van
de Denekamper bevolking.

H.Boink.

Dokters wödt allenig mer zeek,
um de leu 'n good veurbeeld te gewn.

wandelkaart

1905

Uit de eerste toeristische gids voor Denekamp willen we u enige "wandelingen" weer-
geven. De gids is in 1903 uitgegeven, ter-
wijl al in 1905 een herdruk nodig bleek
en kreeg 'als titel mee "Geïllustreerde Gids.....
van..... Denekamp en Omstreken". Het was een
uitgave van de "Vereeniging Vreemdelingen Ver-
keer Denekamp."

De reden waarom wij enige wandelingen willen
maken in dit blad is voor u bedoeld om deze rou-
tes -waar dit nu nog mogelijk is- eens te be-
wandelen en de verschillen bij toen te kunnen
constateren.

Toe lees eerst eens even mee en pak daarna de
fiets.....

Een situatiekaart uit die tijd biedt daarbij
een duidelijk overzicht.

1. Naar Singraven en den Watermolen.

Van uit het dorp neemt men den weg langs het
station en laat dit links liggen. Men bereikt den Vré-
kamp, die hier wel wat zonnig is, maar eenige schreden
verder komt men reeds op een breeden beschaduwden
zandweg. Links voert, volgens den handwijzer, een laan
naar de Oldenzaalsche straat en even verder leidt een
andere laan naar Beugelskamp, waar men ook heerlijk
kan wandelen.

Volgens een aantekening van Dr. A. Benthem in het
geschiedkundig verhaal „De Denekamp,” door Anastasius,
zou hier waarschijnlijk de burcht „De Denekamp” hebben
gestaan. Meer waarschijnlijk is het, voor zoover ten-
minste de feiten in genoemd verhaal historisch mogen
genoemd worden, dat deze burcht achter op den Brink
in het dorp stond. In 1727 zouden daar de laatste over-
blijfselen van een eertijds sterk kasteel gesloopt zijn.

Even voorbij de laan naar Beugelskamp heeft men
naar rechts een echo. Het geluid wordt door eenige
daar staande huizen weerkaatst. Nog wat verder, en
we vinden rechts een mooi landelijk wegje, naar de
Ootmarsumsche straat voerende en door wijlen den
schilder Oppenoorth op doek gebracht. Deze schilderij
trok zeer de aandacht op de tentoonstelling van schild-
rijen, gehouden in het najaar van 1902 te Denekamp.
In Maart en April 1903 zijn meerdere dezer kunstwerken
van Denekamp in Pulchri Studio door den heer Oppenoorth
tentoongesteld.

Nog wat verder kan de wandelaar reeds rusten op
een bankje en profiteeren van een aardig watergezicht.

Hier kan men genieten. Nachtegalen verkonden des

avonds luid dat de heerlijke Meitijd er weer is. Overdag slaat de tjjf-tjaf in het hooge hout, de duif roekoet, de faizant krijscht, het waterhoentje lokt, de straal-blauwe ijsvogel, nog kleiner dan een spreeuw, snapt een vischje en brengt dit zijn jongen, die een halven meter diep in den oever veilig in hun nest zitten.

Tusschen lisch- en zegge-soorten zweven vliegen en muggen, en daartusschen groote en kleine libellen (glazenmakers).

In het bosch zweven de groote daasvliegen, op hun prooi loerend.

Verder gaande komen we links aan de Pikkenbrug, daarover gaande komt men in Borchtbosch en naar de halte Beuningen (zie wandeling no. 5.)

Nog wat doorlopende zien we links den huize Singraven, waarheen een sierlijke rozenlaan leidt, rechts de prachtige oprijlaan.

Aan den „Watermolen” komen we nu. Daar heeft men een heerlijk gezicht over de Dinkel. Wij kunnen ons onder de schaduwrijke eiken neerzetten en ons verkwikken met wat de uitspanning (zie adv.) aanbiedt.

't Is hier een tooneel van bedrijvigheid, immers men zaagt hier hout, maalt hier koren en perst lijnzaad. Ook dorscht men rogge, alles door de kracht van het vallende Dinkelwater. — Kolenbranden kan men af en toe hier zien.

Van hieruit kan men ook heerlijke uitstapjes maken.

1. Gaat men de laan recht uit, dan komt men door Volthe in Rossum en achter de brug over de Omdinkel rechts afslaande over het kanaal (de Harsveld brug) in Tilligte.

Op deze kanaalbrug is men niet ver van den Huneborg.

2. Om den watermolen heenlopend heeft men een schoon gezicht op het schuimende, opspattende water, dat de raderen in beweging heeft gebracht en aardig afsteekt tegen de groen-grijs bemoste muren. — Het dijke, dat op een kleinen afstand van de Dinkel ligt, volgend, komt men op den Ootmarsumschen weg.

Ook kan men den zand-rijweg volgen, en de straat rechts afslaande komt men weer in het dorp.

3. Gaat men den weg terug, waarlangs men gekomen is, en slaat men even voorbij Singraven rechts af over de Pikkenbrug, dan komt men in Borchtbosch en verder aan de Halle Beuningen. Deze weg is zeer aan te bevelen.

Mensen worden steeds meer streekbewust. Deze kop sierde een artikel in het dagblad Tubantia van 12 januari 1980. Het is een uitspraak van Henk Krosenbrink van het Staring-Instituut in Oost-Gelderland.

In dit artikel vertelt Krosenbrink het een en ander over -mogelijke- achtergronden waarom Historische Verenigingen momenteel zo sterk in de belangstelling staan. "Het is 'nnostalgische golf waar we nu in zitten. Zoiets hebben we in de jaren twintig ook gehad. Toen zijn veel musea en oudheidkamers gesticht. Ook werd in die tijd veel gepubliceerd over het streekeigene. Op de duur zal die golf wel weer wat wegebben. Maar helemaal verdwijnen?" Dat gelooft Krosenbrink niet. En naar ik ook veronderstel terecht niet.

Of het echter wel helemaal vergelijkbaar is met zestig jaar terug waag ik toch wel -zij het voorzichtig- te betwijfelen. Is het immers -door de bank genomen- niet zo, dat het in die tijd over het algemeen juist mensen waren -individuele personen- van betere komaf, die daarvoor vaak voldoende tijd hadden om zich hierin uit te leven en daardoor tevens dienstbaar konden zijn aan de gemeenschap? Aan een gemeenschap die daar toen, naar ik toch haast durf aan te nemen, weinig zicht, grip, begrip en invloed ophad. De bevolking wist het niet eens. Men lag er in elk geval niet van wakker. Er waren toen ook nog wel andere dingen waar de mensen zich mee bezig moesten houden.

Maar toch hebben die enkele-veelal individuele- personen veel en veel goed werk verricht. Als het niet gebeurd was, zou er nu zeker op menig plaats onmisbare schakels met toen ontbroken hebben. We hebben ze nu gelukkig wel, en daarvoor zijn we hen dankbaar.

Waarom dan toch dat vergelijk met nu? Hierin zit wellicht enige overeenkomst.

De mensen die er toen aan gewerkt hebben zochten toch een zekere compensatie voor het destijds sterk opkomende industrialisme. Tegenwoordig zouden we het aanduiden als: de mens in verweer tegen de chips.

Voor al ook de toename aan vrije tijd dwingt de mens ertoe om te zien naar wat anders als voetbal, zwemmen, tennissen en televisie kijken. Daar alleen komen we de vrije tijd in de toekomst mogelijk niet meer mee door. Voor velen van ons zal dit nu nog wel geen problemen opleveren. Ongetwijfeld zal ook voor hen echter een tijd komen dat men zegt: Ja, ik wil me toch nog wel eens ergens anders mee bezighouden, voor inzetten.

Mogelijk valt dan ergens de uitdrukking: heemkunde. Gevraagd wordt dan misschien: wat is dat eigenlijk? Wat houdt dat in? Wat doen ze daar?

Zulke vragen moeten je dan aan het denken zetten. Is het dan zo'n mysterieuze uitdrukking? Of kennen we ons eigen heem niet meer; onze eigen streek niet meer? De Duitser spreekt van "heim".

Velen zullen dan toch gaan begrijpen dat het goed is te weten wat er zoal naast je gebeurt, in je eigen omgeving plaatsvindt en vooral ook waarom? Daardoor wordt de mogelijkheid tot wat meer begrip geopend. Vooral ook voor de zogenaamde "vrömden" kan dat begripopbrengend en doordoor verhelderend werken.

Het is overigens en dat terzijde vermeld eigenlijk wel toevallig(!?) dat op menig plaats deze vrömden aanzet plegen te geven om te komen tot historische of heemkundeverenigingen.

Ook bij ons is dat min of meer zo gebeurt. Dat wil niet zeggen dat er nooit wat gedaan was in Denekamp. Integendeel! Ik durf zelfs te stellen dat er vrijwel geen enkel dorp of plattelandsgemeente in Oost Twente is, waar zoveel voor de plaatselijke en regionale geschiedenis is gedaan dan door met name twee mensen uit Denekamp. Twee mensen die het ook nu weer steeds waard zijn om genoemd te worden. Het zijn begrippen die met vertrouwen gebruikt kunnen worden: Bernink en Dingeldein; beiden van huis uit schoolmeester.

Met name Dingeldein zou je eigenlijk een soort geestelijk vader kunnen noemen van onze vereniging.

Henk Krosenbrink in het eerder vermelde kranteartikel: "De mensen worden steeds meer streekbewust. Ook steeds meer mensen hanteren de streektaal weer. Ik ken wel mensen die zich vijftien jaar geleden er nog voor schaamden om dialect te gebruiken. Bang om als boer te worden afgeschilderd. Nu hoor je ze weer plat praten."

Men voelt zich weer wat vrijer. Een gezond chauvinisme steekt terecht enigszins de kop op. Men komt er voor uit, uit die of die plaats of buurtschap te komen. Men durft de naam van de buurtschap weer hardop te zeggen en nog wel in het eigen dialect. Dat is wel degelijk anders geweest.

En dit hoeven we beslist niet te zien als een teruggang naar een bekrompen regionalisme.

Krosenbrink zegt het zo: "Het is gewoon een kwestie van: het is hier fijn wonen, en de streek en de bevolking hebben zoveel eigenschappen die we aardig vinden (en niet eigenaardig H.B.). We hebben ons te lang aan laten praten dat die eigenschappen van ons geen fluit waard zijn, dat we die van het westen beter over kunnen nemen. Gelukkig zijn we nu tot een andere slotsom gekomen!!"

Gelukkig maar!!

In het voetspoor van de meesters beweegt zich Heemkunde Denekamp. Het is maar dat u het weet. U bent van harte welkom. Wij willen u graag noteren als lid. Mensen die daadwerkelijk ergens aan mee willen werken worden verzocht hiervoor contact op te nemen met een van de bestuursleden. Zij kunnen over de mogelijkheden, die er zoal zijn, wel het een en ander vertellen.

Heemkunde Denekamp is er ook voor u!

H.Boink.

De geschiedenis herhaalt zich nooit
maar mensen gelijken steeds op elkaar.

(Fustel de Coulanges)

oude topografische kaart, waarop de
Ulshuizen nog voorkomen

Naast het registreren van veldnamen, is het evenzo belangrijk om ook de boerderijnamen vast te leggen. Onder boerderijnamen verstaat men de namen van de erven. Over het algemeen blijven de namen van de erven langer behouden en worden deze ook nu nog dagelijks gebruikt, in tegenstelling tot veldnamen, welke vooral in gebieden waar een ruilverkaveling heeft plaatsgevonden, in het vergeetboek zijn geraakt en vaak alleen nog bij oudere mensen bekend zijn. Als men bijvoorbeeld in een buurtschap vraagt naar een bepaald erf en men noemt de familienaam van de huidige bewoner van dat erf, dan is het best mogelijk dat de betreffende persoon het zo gauw niet weet. Noemt men echter "'n daagsn naam" (naam van het erf), inplaats van "'n zundaagsen naam" (familienaam van de bewoner van het erf) dan kan men je meestal direkt van dienst zijn.

Van de namen der erven werden ook vaak veldnamen afgeleid, vanwege het feit dat ze in bezit waren of bewerkt werden door de betreffende bewoners van zo'n erf. Zo zien we in Breklenkamp de Rotmanskaamp, genoemd naar het erve Rotman, in Tilligte Nosseltkaamp naar het erve Nosselt(boer), in Denekamp Hemmelmeiken, naar het erve Hemmelhoes. Vaak weer zijn de namen van de erven afgeleid van het gebied waarin deze lagen. Zo kunnen we veronderstellen dat de naam Rotman ontstaan is doordat het erf gelegen was in 't Rot, een veel voorkomende veldnaam. Andere voor zich sprekende namen komt men tegen in het kerkarchief van de R.K. Parochie te Lattrop. Met name "Evert in 't Veld, Bekjan, Broekgerrit, Loeks op den Keendenbelt", enzovoort. Deze hebben alle betrekking op een bepaald gebied, waarin deze erven lagen.

Interessant om te vermelden is de naam "Ulk" (bunzing). Deze bijnaam van bewoners van erven kwam tot drie maal toe voor in dit kerkarchief en wel als: "Ulke Jan Hendrik", "Slimme Ulk" en "Ulke Harm". Op een oude kaart werden deze huizen omschreven als: de

Voorste en de achterste Ulkenhuizen. De bewoners van één dezer huizen, men spreekt ook wel van "het Berg-ulk", gelegen aan het "Ulkenpad", hadden, naar men vertelt in Breklenkamp een beruchte reputatie. Zo wordt verteld dat ze 's-avonds een touw over de weg spanden, dat ze vastbonden aan een lamp in huis. Als late voorbijgangers niets vermoedend hier dan tegenaan liepen, werden ze door de bewoners van het huis opgewacht en beroofd. Hier is dus haast letterlijk van toepassing: "tegen de lamp lopen."

Het kwam vroeger nogal vaak voor dat een erf genoemd werd naar het beroep dat de bewoner ervan uitoefende. Treffend voorbeeld hiervan zijn de erven gelegen om het Huis te Breklenkamp en waarvan men aanneemt dat ze dienstbaar waren aan dit huis. Men treft hier de namen aan: de Geurner (gaardenier of tuinman), de Keurjer (koeherder), de Weerd (de waard), de Wewwer (de wever) de Koetsker (koetsier). Namen als: Timmer-albert, Vèeldsnieder, Kipsmid en den Draayer spreken meer voor zich.

Op de kadasterkaarten welke gebruikt worden bij veldnamen-registratie, zijn vaak reeds namen ingetekend door het kadaster. Veelal betreffen hier veldnamen, welke een ietwat groter gebied omvatten. In vele gevallen blijkt nu dat de namen, welke op de kaarten vermeld zijn, door de plaatselijke bewoners van een gebied heel anders worden uitgesproken. Hieraan zal wel ten grondslag liggen dat degene, die deze namen destijds noteerde, niet uit de streek afkomstig was en de namen dan helms min of meer "verhollandste". Zo zien we in Breklenkamp op een kaart "het Weustink" vermeld, hetgeen hier als "het Weststik" wordt uitgesproken, dus letterlijk het westerlijke stuk. In Lattrop zien we vermeld "het Disserolt". Bedoeld is "het Disserot". In Tilligte "de Beusemkolk", wat moet zijn Beusenkolik, afgeleid van in dialect beuzen= biken.

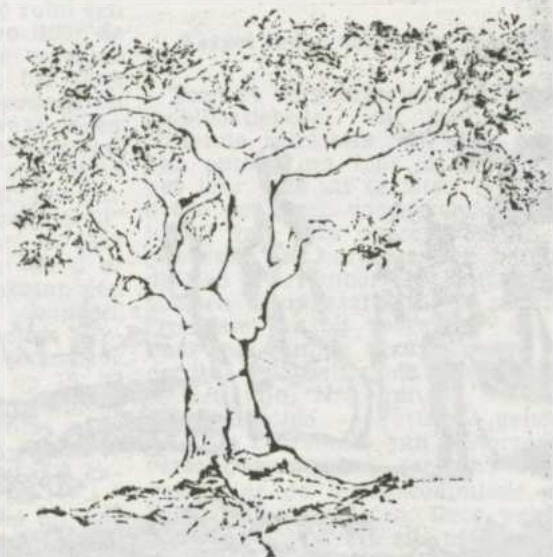
In de laatste twee gevallen, is de gemeente zelfs zo ver gegaan, dat ze er wegen naar genoemd heeft, waardoorde werkelijke betekenis van de namen door deze kleine veranderingen volledig verloren is gegaan.

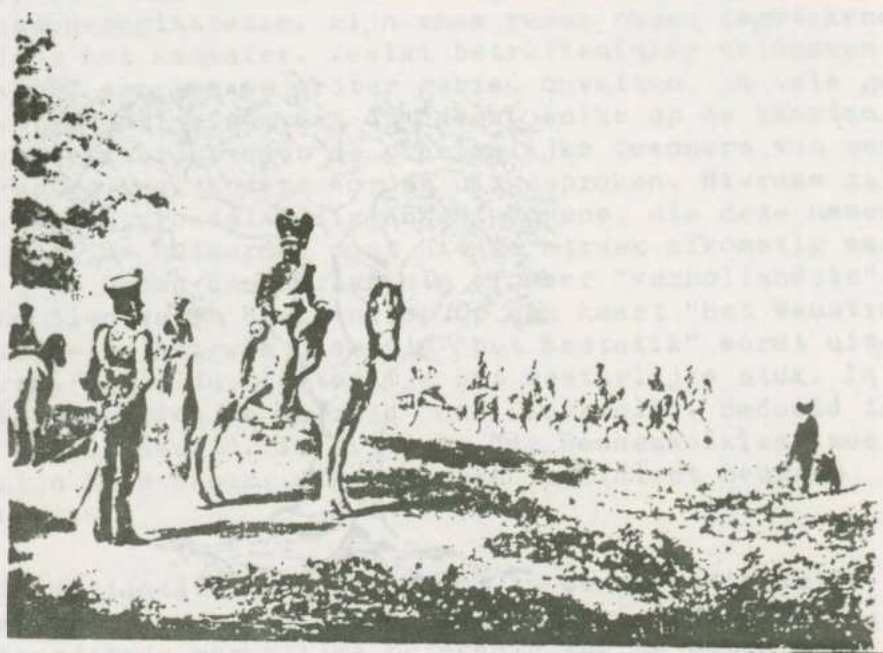
Ook in het dorp Denekamp treft men zulke foutieve benamingen aan. Zo is een straat genoemd "de Teilen", gelegen vanaf het dorp aan de rechterkant van de Nordhornsestraat. Wel lag er aan de linkerkant van de Nordhornsestraat een perceel met de naam "Teilenkamp", zo geheten naar een bewoner van een hierbij gelegen huis, bewoond door "Teilenbetske". Hoewel hier geen sprake is van naamsverandering.

Ook de naam "Akkermaten" is mijns inziens ten onrechte en had "Achterste Maten" moeten heten. Akten in het archief van de Hervormde Gemeente bewijzen dit overduidelijk.

Zoals reeds opgemerkt, gaat de betekenis van een naam volledig verloren door deze, in enkele gevallen verandering of toevoeging van maar één letter.

J.A.den Ouden.

Mr. Johannes Theunis Roessingh Udink, te Enschede geboren, werd bij Koninklijk Besluit van 24 September 1830 tot burgemeester van de gemeente Denekamp benoemd en aanvaardde aanstonds zijn betrekking. De nieuwbenoemde kwam dadelijk voor een zware taak te staan. Den 25 Augustus 1830 was te Brussel de opstand uitgebroken, die zich binnen enkele weken over geheel Zuid-Nederland had uitgebreid en den koning ten slotte genoodzaakt had, den 5 October het Noorden te wapen te roepen. Onder prins Frederik, broeder van Willem I, werden de Nederlandsche troepen georganiseerd en voor een groot deel op de grenzen van Noord-Brabant samengetrokken, wachtende op het sein, België binnen te rukken.

Ook de gemeente Denekamp moest haar aandeel leveren, maar aanstonds openbaarden er zich moeilijkheden met de schutters, die moesten uittrekken.

Evenals in andere plattelandsgemeenten was door de wet van 27 Februari 1815 de landstorm, die ruim een jaar bestaan had, vervangen door de schutterij, welke evenals de vroegere schutterijen in de steden, tot taak had de inwendige rust te bewaren en in tijden van oorlog en gevaar tegen de aanvallen van den vijand moest dienen. Op het platteland zou zij in vredetijd geen oefeningen houden doch slechts als „rustende schutterij” op het papier vermeld staan. In 1827 werd zij nader geregeld en werd er ook voor de gemeente Denekamp een nieuw inschrijvingsregister geopend, waarop in 't geheel 258 personen werden ingeschreven, geboren gedurende het tijdvak 1794—1803, die op 19, 23 en 24 Juli 1828 lootten en vervolgens werden gekeurd. Een geschikt officier vond men in Salomon Bendien, die ook bij de oude schutterij als kapitein had gediend.

De opstand der Belgen had bij vele Katholieke Twentenaren gevoelens van sterke sympathie wakker geroepen. Ongetwijfeld lagen de Napoleonische oorlogen nog te versch in 't geheugen, om in vuur te geraken voor

een expeditie tegen de Belgen. Toen nu het „te wapen!” weerklonk, sloegen genoemde gevoelens om in wrokkend verzet, dat zich voorloopig nog wel niet in daden uitte, maar niet veel goeds voor de toekomst deed verwachten. De autoriteiten waren hiermee op de hoogte, en elke week moest de burgemeester rapport uitbrengen betreffende den geest zijner ingezetenen aan den officier der rechtbank te Almelo. Zoo berichtte hij den 4 November 1830: „Ingevolge verzoek van Uw edelgestr. vervat in UEG, missive van den 15 October 1830, no. 2359, heb ik de eer U te berigten, dat den geest der ingezetenen mijner gemeente, mij voorkomt, de beste stemming ten opzichte van den koning en de regering niet te hebben, en dat er veele gesprekken van onrustigen aard voorvallen, die niet veel goeds doen hopen; dat ik echter de houders dezer gesprekken met geene genoegzame zekerheid kan te weten komen. Suspecte vreemdelingen zijn hier niet vernomen.”

Verzet tegen loting en keuring.

Toen de burgemeester ingevolge het mobilisatiebevel de lotingplichtige rustende schutters van den eersten ban opriep, om voor de reserve van het jaar 1828 uit te loten, welgerden dezen te loten, voorgevende, dat de loting van 1828 onrechtvaardig was geweest. De burgemeester berichtte dit den 4 November 1830 aan den militair commissaris in de provincie Overijssel, er bij voegende, dat er naar ingewonnen berichten een honderdtal manschappen beschikbaar zouden zijn. Nog minder waren de lotingplichtige schutters genegen, voor de commissie van onderzoek te verschijnen. Daarop verzocht de burgemeester de lotingscommissie, voor de schutters te loten. Deze weigerde echter ook, omdat zij, niet ten onrechte, uit de onrustige gesprekken en dreigementen, die aan de verlangde loting waren voorafgegaan, de conclusie had getrokken, dat de lotingplichtigen tot ongeregelheden,

3^e Divisie
N° 765/664

Utrecht den 11 November 1830.

P. C. M. D. v.
N° 15.

In antwoord op Uwe missive van den 4^{den} October
N° 203, is dienende, dat door de Staatelijke
Regeringen, in alle gevallen zoo als datgene
dat in die missive omschreven is, en in de
tegenwoordige omstandigheden, nimmer
so sterke maatregelen moeten overgaan,
dan na alvorens alle middelen van Overre-
ding Onvermijdelijk te hebben; in
een tuard, men moet vastheid van Ra-
datten, zoo veel mogelijk, met zachtheid,
edigheid pieren.

Overigens, lieve geene bedenkingen,
om, na de opraepting der Lotingsplichtigen,
bij jou blicatie, gedaan te hebben, ten aan-
dieu dien geene, welke des mittegepaste
acten blijven, te handelen, zoo als bij het
laatste gederde van Art: 11 der wet op de
Schutten, in diergelijke gevallen is
voorgeschreven.

De Gouverneur van de
Provincie Overijssel
H. L. van Gedeputeerde Staten
deszelfs functien waarnemende

Brief van 11 nov. 1830 waarbij
de burgemeester van Denekamp
wordt meegedeeld hoe hij moet
handelen in de kwestie van
het oproepen van lotingsplichtigen.

misschien tot daden van geweld, zouden overgaan.

Daar evenwel de wet een reserve verelschte, verzocht de burgemeester den gouverneur der provincie, hem 'n nieuwe gedragslijn aan te wijzen. Inmiddels werden de lotings- en inschrijvingsregisters van 1828 en '29 opnieuw onderzocht, en toen kwam aan 't licht, dat deze registers door het vorige gemeentebestuur (burgemeester was toen Hieronymus Pennink Hzn.) niet met de noodige zorg waren opgemaakt; ook waren er verscheidene schutters van die lichtingen niettegenstaande lichaamsgebreken voor den dienst aangewezen. Daarom achtte de burgemeester het zijn plicht, de schutters eerst weer aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen, om daarna de rollen in te richten en het aantal manschappen van den eersten ban te vinden. Aldus geschiedde en het bleek, dat er uit de gemeente Denekamp 88 manschappen van den eersten ban, uitmakende een gedeelte der 2e compagnie van het 3e batallion, lichamelijk geschikt waren en dus konden uitrukken. De definitieve lijst der schutters werd 21 November ingezonden.

Of de burgemeester meende, door deze tegemoetkomende houding het verzet grootendeels gebroken te hebben? Men zou dit althans mogen opmaken uit zijn rapporten aan den officier der rechtbank te Almelo. Had hij den 11 November nog van een onrustigen geest gewag gemaakt en zijn vrees uitgesproken, dat de onwilligen bij de eerste gelegenheid de beste weder onrust zouden stoken, den 26 November en den 9 December kon hij den geest der ingezetenen „vrij rustig” noemen.

De schutters weigerden uit te rukken.

Hij had zich echter in de mentaliteit van de meeste schutters vergist, want toen hij het mobiele gedeelte der schutterij deed aanzeggen, dat zij „op Maandag aanstaande,” dat is den 20 December, naar de verzamelplaats Deventer zouden worden begeleid, kreeg de veldwachter H. Arends („Boswachters Mans”), die hun deze aanzegging hoofdelijk overbracht, van ongeveer allen de boodschap mee, dat zij niet zouden uit-

rukken en zich met geweld zouden verzetten, wat er ook mocht gebeuren! De schutters, die daarop vergaderden, zonden een deputatie van drie personen naar den burgemeester en legden bij monde van deze drie de verklaring af, dat zij niet, tenzij met geweld daartoe geforceerd, zouden uitrukken.

Het begon dus ernst te worden. De burgemeester zag zich genoodzaakt, van dit begin van inbreuk op het wettige gezag aan den gouverneur kennis te geven. Het antwoord van den gouverneur is niet bekend, maar kan niet twijfelachtig zijn geweest. In overleg met de autoriteiten, wie zulks aanging, bepaalde het hoofd der gemeente vervolgens den opmarsch der mobiele schutterij op 28 December, des morgens tegen acht uur, waarvan allen tijdig werden onderricht. Het raadslid Lambert Brandehof uit Noord-Deurningen zou hen begeleiden naar Deventer; aan den burgemeester dezer stad was reeds bericht, dat hij op 88 man moest rekenen.

En ziet — ongeveer allen waren op genoemd uur te bestemder plaatse aanwezig, doch toen het bevel weerklonk om op marsch te gaan, weigerden allen, uitgezonderd een negental, dat dan ook naar Deventer marcheerde.

De overige schutters gingen niet; geen veldwachter, geen burgemeester kon hen daartoe dwingen! Zij schijnen dus wel tamelijk zeker van hun zaak te zijn geweest in het bewustzijn, dat zij niet alleen stonden en moreelen steun ontvingen van Oldenzaal, dat de haard van het verzet in die dagen was en waar de schutterij zich aan 't hoofd der oproerige beweging had gesteld, die zich niet alleen tot Denekamp, maar over verscheidene overwegend Katholieke plattelandsgemeenten van Twente had uitgebreid. De schutters in deze gemeenten hadden zich onderling verstaan, niet te zullen uittrekken, en, als zij mochten worden gehaald, zich daartegen met geweld te verzetten. Bij Van Harten, Oldenzaal 1626—1926, lezen wij, dat Albert Heupink het hoofd der oproerige beweging in die stad was en dat ook een aanzienlijk burger, J. G. J. Hummels, erin betrokken was. Ongetwijfeld gingen van dit hoofdkwartier

aan de hoofden van het verzet te Denekamp de brieven met oproepingen uit, waarvan de burgemeester den 11 Januari 1831 spreekt. Zoo goed was het verzet te Denekamp georganiseerd, dat er door de voornaamste raddraaiers geregeld patrouille werd geloopt en 's nachts wacht werd gehouden.

Het oproertje gesmoord.

Doch eindelijk scheen de regeering den ernst van dit oproertje te begrijpen en zond zij 700 man infanterie en 250 dragonders naar Twente, om dit vuurtje te smoren. Op de nadering dezer troepenmacht werden de onwillige schutters bevreesd; de meesten onderwierpen zich en 't eind was, dat er op 11 Januari 1831 onder geleide van Brandehof een 69-tal naar hun verzamelplaats Deventer afmarcheerden. Na te Rijssen te hebben overnacht, bereikten zij Deventer op den avond van 12 Januari. Zeven bleven er achter, van wie vijf ongesteld waren en twee gedeserteerd; één zieke en één deserteur ver trokken den 12 Januari nog. Van Deventer werden zij op transport gesteld naar hun depot Bergen-op-Zoom, waar zij voornamelijk dienst schijnen te hebben gedaan bij de bewaking der grens. Evenwel waren er bij de nadering der troepen enkele onwilligen gedeserteerd en de grens overgetrokken, waar zij zich op Hannoverisch grondgebied volkomen veilig gevoelden.

De schutters, die voornamelijk zich bij de oproerige bewegingen hadden onderscheiden, waren Bernardus Wintels en Willem Hendrik Rakers uit het Dorp, Johannes Nijhuis (de Scholte) en Stephanus Carré uit de Boerschap Denekamp, Hermannus Johannes Westerhof en Jan Hendrik Wierink uit Noord-Deurningen, Johannes Gosink en Gerardus Morshuis (Veldhuis) uit Lattrop, Gerrit Jan Stevelink uit Klein-Agelo.

Het eindje droeg voor de „refractairen, raddraaiers, opstokers en begunstigers van onwillige wederspannige schutters” den last, want de huizen van dezen werden belegd met inkwartiering van cavallerie en infanterie („garnisaires”), waarbij elk ontving naar hetgeen hij verdiend

had. Zodoende kon de burgemeester 19 Januari 1831 aan den officier der rechtbank te Almelo berichten, „dat het zeer rustig in zijn gemeente was geworden en dat er thans niets vernomen werd, waaruit men zou kunnen opmaken, dat de geest der inwoners ten opzichte des gouvernements niet goed zoude kunnen worden beschouwd.”

De achtergebleven betrekkingen van schutters, die gedeserteerd waren of naderhand nog van hun corps wegblepen, waren het ergst er aan toe; zij kregen zoodanige strenge inkwartiering, dat de gedeserteerden, indien zij nog eenig belang stelden in het lot hunner familiën, zeer zeker zouden terugkeeren. Dit dwangmiddel heeft dan ook vaak geholpen, ook omdat de kosten der inlegering geheel ten laste der refractaires en gedeserteerde schutters en hun gezinnen kwamen. Velen werden echter weerhouden, zich vrijwillig aan te melden, uit hoofde der „schrikbarende geruchten, welke er in omloop waren ten aanzien der straffen, waaraan zij bij arrestatie of vrijwillige aangifte onderworpen (zouden) zijn.” Ter geruststelling deelde de gouverneur den 16 Mei 1831 mede, dat de straf voor eerste desertie zonder verzwarende omstandigheden zou bestaan in het gemis der kokarde voor een half jaar en een detentie voor den tijd van drie à vier weken. Bij vrijwillige aangifte zou zoo mogelijk een nog lichtere straf worden opgelegd.

Toch kwamen enkelen nooit terug uit vrees voor straf en verhuurden zich in 't Benthemsche als boerenknecht. Hun verblijf was volgens den burgemeester moeilijk te ontdekken; slechts een enkele maal gelukte het hem, een der deserteurs te apprehenderen en op transport te stellen. Zoo b.v. kwam men in 1835 nog te weten, dat een zekere Jacobus Veldhuis zich onder een valschen naam te Elbergen, gemeente Emsburen, bevond. Of de uitlevering, die aan het ambt Benthem werd verzocht, is doorgegaan, weet ik niet.

De inkwartiering van militairen (in den zomer van 1831 waren dat Groninger schutters) gaf ook den burgemeester telkens onaangenaamheden. Het regende bij hem klachten en

„lasterlijke requesten” welke door de benadeelden daarover aan den gouverneur werden gericht.

Voor zoover de achtergebleven betrekkingen der schutters het noodig hadden, werden zij door de gemeente ondersteund; veel kan 't echter niet geweest zijn, want de kosten ervan bedroegen over het jaar 1831 slechts f 156,05, hetgeen over de gemeentenaren aangeslagen werd. Een gevolg van de oproerige beweging was ook, dat in de maand Januari 1831 bij alle ingezetenen de aanwezige wapens en munitie werden opgehaald. Pas in Juni 1835, toen het gevaar geweken was, werden ze aan de eigenaars teruggegeven.

Terugkeer der schutters en generaal pardon.

Ongetwijfeld heerschte er groote vreugde in Denekamp, toen de gemobiliseerden ingevolge Zijner Majesteits besluit van 25 Juli 1834 in Augustus terugkeerden van de Brabantsche grenzen. De gouverneur, niet twijfelend, of de terugkeerende schutters zouden op de hartelijkste wijze worden ontvangen, verzocht 11 Augustus den burgemeester, aan dat vreugdebetoon mede te werken en er een gepaste richting aan te geven, vertrouwend, dat Zijn Edelachtbare dezen wenk zou weten op te volgen op een wijze, die getuigen zou van den ijver en de welwillendheid, welke door hem bij dusdanige gelegenheden meermalen aan den dag was gelegd.

Het generaal pardon, door den koning op 28 November 1840 verleend, was een uitkomst voor allen, die zich aan deserteie hadden schuldig gemaakt en deswege veroordeeld waren. Zonder voor straf te vreezen, konden allen naar hun haardsteden terugkeeren; evenwel onthief hun dit pardon niet van de op hen rustende dienstplichtigheid, waaraan zij zich thans, nu de Belgische kwestie tot het verleden behoorde, zonder bezwaar konden onderwerpen.

Eenige bijzonderheden uit den tijd van den Belgischen opstand en het status quo volgen hier nog.

Toen luitenant Van Speyk op 5 Februari 1831 bij Antwerpen zijn ka-

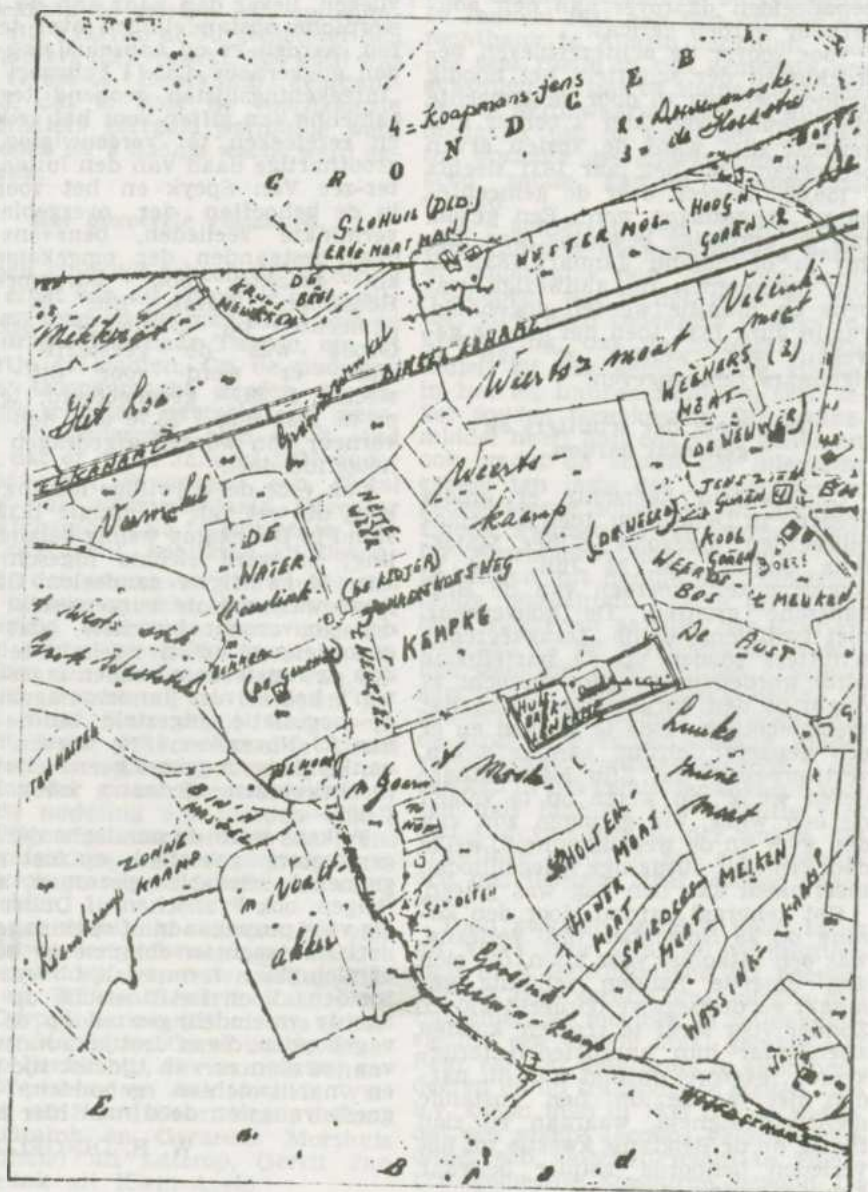
nonneerboot in de lucht had laten vliegen, liever dan haar aan de Antwerpsche opstandelingen over te laten, werden er op aanschrijving van den gouverneur d.d. 14 Februari 1831 „intekeningslijsten geopend ter inzameling van giften voor het gedenken en eereteeken tot vereeuwiging der groothartige daad van den luitenant-ter-zee Van Speyk en het voorzien in de behoeften der overgeblevene verminkte zeelieden, benevens de naast bestaanden der omgekomenen en maakte ook burgemeester Roessingh Udink dit in zijn gemeente bij publicatie bekend. Groot was de geestdrift niet, want er werd voor dit doel slechts f 28,— gecollecteerd, terwijl er in 1833 nog f 33,70 aan den gouverneur kon worden afgedragen voor hetzelfde doel.

Ook voor de vrijwillige leening volgens de wet van 6 Januari 1832 bestond in Denekamp weinig belangstelling; er werd slechts ingeschreven voor 14 twintigste aandeelen. Of het waar was, wat de burgemeester aan den gouverneur berichtte, „dat vele gegoeden, om hetzelfde geheim te houden, te Amsterdam hebben ingeschreven”, heb ik niet kunnen nagaan. In de negotiatie, ingesteld bij de wet van 23 November 1832, werden aanvankelijk in 't geheel geen vrijwillige inschrijvingen gedaan; later voor f 400,—.

Telkens werd de aandacht der burgemeesters gevestigd op met name genoemde verdachte personen, meest Belgen, ook Fransen of Duitschers, die voor propaganda of spionage Nederland trachtten binnen te komen of zich daar vermoedelijk reeds ophiielden. Voor het toezicht op verdachte vreemdelingen en op de vele vagebonden, die er destijds rondzwierden, werden er van tijd tot tijd dagen nachtwachten gehouden, doch goede vangsten deed men hier nooit.

W. H. DINGELDEIN.

Uit: Tubantia 18-4-1935

Breklenkamp begin 1900

Registratie veldnamen:
J.A.den Ouden (1980)

Bij het registreren van Veldnamen doe je vaak wonderlijke ontdekkingen. Soms gaat het om namen, waarvan je denkt dat de verklaring ervan zó voor de hand ligt, dat je je zelf nog wel een keer afvraagt of dat wel juist kan zijn. En veelal kom je dan -uiteindelijk- toch tot een geheel andere verklaring. Andere daarentegen bieden vanwege hun ouderdom goed houvast aan nu nog voorkomende familie- en erfnamen.

Bij het veldnamenonderzoek in Breklenkamp, valt het op dat hier veel percelen genoemd zijn (geweest) naar een Duitse eigenaar. Enkele voorbeelden hiervan zijn: "Bochtskaamp", naar het erve "Bocht", "de Liesenhöst", naar een bakker uit Lage, "Loeksmeiersmoat", eigenaar uit Lage, "Momansmoat", "'t Dokterskempke", "Oälertspad" en "Oälertshook". Allemaal stukken grond die toebehoorden aan inwoners van het naastgelegen Duitsland.

Na de Tweede Wereldoorlog zijn de meeste Duitse eigenaren deze landerijen kwijtgeraakt als gevolg van de grens-annexaties. Dat dit in de meeste gevallen kwaad bloed zette bij de eigenaren aan gene zijde van de grens, ligt voor de hand. Maar ook de boeren aan de Nederlandse kant waren over het algemeen maar weinig tevreden met deze maatregel. Immers, de "noaberschap" reikte hier altijd over de grensstenen heen en werd ook nog vaak versterkt door nauwere familiebanden.

Over het wel en wee van deze grensannexaties wordt uitgewijd in een artikel van Willy Friedrich in het "Jahrbuch des Heimatvereins der Grafschaft Bentheim", jaargang 1958. Daarnaast vertelt de schrijver over "Das Haus auf der Grenze", een curiositeit, omdat de grens daar dwars door het huis loopt. Ik geef zijn relaas hier vertaald weer.

Dan nu Willy Friedrich.

"Vaak waren er in het verleden kleine meningsverschillen over de grensverloop tussen de Graafschap Bentheim en Nederland.

Langs diplomatieke wegen probeerde men deze zaken dan

te regelen. Er volgden besprekingen tussen beide partijen. Het resultaat van al dit zeker langdurig overleg wordt ons nu nog gepresenteerd. Het is toch een gebrekkig resultaat te noemen, als we denken aan de vele hoeken, kanten, in elkaar lopende stukken en inhammen. Hierdoor is een grensverloop ontstaan tussen ons en onze westelijke bureu, zo grillig dat het de grensbewoners hier nu nog vaak moeilijkheden oplevert. Hierbij denken we aan de tot nu toe nog niet geheel bevredigde oplossing van het Tractaat-vraagstuk. Door deze gecompliceerde grensscheidingen wordt vaak een curiositeit geschapen. Een voorbeeld hiervan is "het huis op de grens" in de buurtschap Breklenkamp. Wat ik hier zag, hoorde en beleefde, wordt in het hierna volgende verslag geschilderd.

Fel schijnt in het hart van de zomer de zon over weiden en velden. Paard en wagen en tractoren trekken dikke stofwolken achter zich. Moeizaam en bijna uitgedroogd slingert zich de Dinkel door haar bedding. Alleen nog "am Wehr" in Breklenkamp, daar waar bonkige eikenplanken het water stuwen, kabbelt kostbaar koel water naar het dal. Traag stampen zwartbonte koeien over de weide. Ze zoeken een schaduwrijk plaatsje. Het bochtige en kronkelige zandweggetje loopt tussen golvende korenvelden. Tropisch-zwoel staat de warmte van deze vriendelijke dag als een muur voor me.

Hoge machtige eiken, een statig gebouw, schuren, stallen: dat moet het erve Lohuis zijn. De hond begint te blaffen; ongewoon bezoek hier buiten aan de periferie van het zuidoosterlijk deel van de 'Niedergrafschaft'. Van-af de buitenkant gezien, onderscheidt zich dit erf in niets van de andere erven in onze streek. En toch zijn er zeer wezenlijke verschillen, kenmerken, die in het oog vallen, als men ze kent!

H (Hannover) en N (Nederland) zo staat het in de steile, een weinig plumpe letters op de circa één meter hoge vierkante grenssteen geschreven. Daarbij het nummer 69 en het jaartal 1824. In het geschil om de Duits-Nederlandse grens speelt 1824 een beduidende rol. Op 2 juli van dat jaar werd namelijk het verdrag van Meppen gesloten, een verdrag dat aan de ene kant de fouten in de grensscheiding zou corrigeren,

en aan de andere kant ook het vraagstuk van de "Tractaat-grondstukken" zou klaren. Vele vraagstukken mogen er toendertijd opgelost zijn. Maar bij Lohuis echter loopt sindsdien de rijksgrens midden door het huis!!! Hierdoor wordt als het ware het woongedeelte en het bedrijfsgedeelte van elkaar gescheiden, zodat de familie Lohuis in Nederland woont, terwijl de paarden, koeien en varkens zich op Duits territorium bevinden. Nog juister laat zich deze zeldzaamheid beschrijven door het feit dat als men om de "Mittag-tisch" zit, een deel der huisbewoners in Duitsland vertoeft, de anderen daarentegen op Nederlands gebied aan tafel zitten. En dat alles zonder paspoortrompslomp! Uur na uur, dag na dag wordt de grens overschreden. Geen douane-ambtenaar waakt met wantrouwend ambtelijke blik of er misschien wat te "verzollen" is. Mooie zaak, niet waar?

Evenwel, de fiscus moest niet zo zeer fiscus zijn, wanneer hij hier niet een stokje voor gestoken had. Let wel: de rijksgrens loopt dwars door het huis. De douanegrens echter, loopt rond het gebouw en maakt het gebouw tot Duits gebied. Hiermede is de grensovergang gelegaliseerd, ook zonder paspoort. In hun grootmoedigheid groeiden de overheidsfunctionarissen bijna boven zich zelf uit. Zo gezien werd daardoor een voor beide partijen bevredigende oplossing gevonden. En de familie Lohuis is met deze regeling best tevreden.

Toch denkt Lohuis nog vaak met gevoelens van wrok terug aan de eerste jaren na de tweede wereldoorlog. Toen moest, zoals bekend, een groot deel van de Duitse grensbewoners, hals over kop hun have en goed verlaten. Geallieerde officieren maakten er een "Sperrzone", een soort niemansland van, welke verschillende families de ruggegraat van hun levensbestaan ernstig in gevaar bracht. Omdat hij Nederlander was, mocht boer Lohuis op zijn bezit blijven wonen. "Het was een onaangename tijd.....!"

Met deze woorden wordt het rampzalige tijdperk van 1945 tot 1952 opnieuw levendig. Menige ongerechtigheid viel de mensen hier ten deel. Grensland-nootlot-een bitter noodlot! Lohuis behoorde voortaan politiek en economisch gezien onder Nederland. Hij moest zijn vee, zijn landbouwprodukten en de melk over de streep

naar Ootmarsum afleveren. In de eerste tijd bleef de stroomverzorging vanuit Duitsland nog voortbestaan. Maar op een goede (of kwade) dag hield dat ook op. Men moest zich anders behelpen. De geubel bewees toen nog weer goede diensten.

De veroorzaakte onbillijkheid werd nog voelbaarder toen vader Johan Lohuis in 1948 kwam te overlijden. Hoewel men sinds onheugelijke tijden tot de parochie Uelsen behoorde, moest de begrafenis op het kerkhof in Ootmarsum plaatsvinden. Het waren kwade en bittere weken. Weken van besef en teleurstelling.

Hoewel het huidige gebouw pas 100 jaar oud is, is het toch een oud erf, vermoedelijk zelfs een der oudste erven van Breklenkamp, (uitgezonderd Griep en Alert). Bij het bedrijf behoort 26 hectare land aan de overzijde van de grens. Eigenaar daar is Twickel. De familie Lohuis heeft in de loop der jaren aan de Duitse kant nog negen hectare bij kunnen kopen. Zodoende is de bestaansmogelijkheid verzekerd. Toen men in het jaar 1952 de "Sperrzone" voor altijd uit de weg ruimde, ademde de bevolking verlicht op. Sindsdien merkt men ook niets meer van de nood en de ellende van de eerste na-oorlogse jaren.

"Vrooger hung daor 't haol!" vertelde de weduwe Lohuis. Dit "haol" onder de schouw in de grote keuken moest het verloop van de grens symboliseren. Jammer genoeg is dit markante teken niet weer terug te vinden. "De keender hebt d'r 'n maol met spölt en do wast weg...!".

Het leven gaat verder. Zoals de nabij stromende Dinkel, zo kabbelt het verder, in van te voren beschreven banen. Alleen af en toe, wanneer de maat vol is, vloeit het over. Zoals na de Duitse ineensstorting. Nu is men wel bereid te vergeten en te vergeven. Het bedrijf bloeit weer sinds het wederom tot het Duitse bedrijfsleven behoort. Twee mooie paarden, twee veulens, twaalf melkkoeien en vijftien stuks jong rundvee worden in de regelmaat gehouden. Een aan de huidige marktsituatie aangepaste varkensbestand komt hier nog bij.

Voor het huis ronkt de traktor, startklaar. De hooioogst dringt. Onbekommerd spelen de kinderen van Lohuis, dan weer op Nederlandse, dan weer op Duitse

bodem. Wat weten zij van de grens, van het met hun verbonden menselijke noodlot. Ze kennen alleen het licht van een nog onbezorgd leven. We hopen dat hen de schaduw bespaart blijft, de schaduw die uit de harten van de oudere generatie moeilijk verdwijnt. Laten we hopen dat voor hun datgene werkelijkheid wordt en behouden blijft, wat de Nederlandse streekdichter Van Deinsse eens zo mooi declameerde:

" De grenssteen staat in 't heideveld,
Hij scheidt er land en land,
Daarover echter reike steeds,
de mens de mens de hand."

Dat het hier om een oud erf gaat vinden we bevestigd in het schattingsregister van 1475. Hier staat te lezen: "Ontfangen van den erven Lueden ende gued Hoerende up dat huys to Lage in dessen voirscreven jaer."

Brekenincham (Breklenkamp)

De Maet, 2s, bet. my 2 s".

Maatman, thans het erf Lohuis.

J.A.den Ouden.

DENERKAMP.

Uit: Twensche Courant
van 1 juli 1916.

— Lattrop. 28 Juni. Naar men verneemt, zal alhier het aantal commies soldaten, dat thans 7 bedraagt, met 3 vermeerderd worden,

-- Voor de buurtschappen Lattrop en Breklenkamp is een R. K. Boerenbond opgericht.

Museum „Natura Docet”

PENSION.

Het geheele jaar door
geopend.

Stroomend water.

Aanbevelend.

Opzetten

van Vogels en Zoogdieren.

Stoelt vermaakt ten vertoon aankoop

Lerert collecties in- en

uitlandsche gesteenten.

J. B. Bernink, Dir.

Oproeping.

Allen, die iets te vorderen hebben van- of verschuldigd zijn aan de nalatenschap van **JOHANNES VELDHOF**, in leven kosten te Tilligte en aldaar overleden 18 November 1915, wordt beleefd verzocht hiervan opgave of betaling te doen vóór of uiterlijk **13 December 1915**, ten kantore van

Notaris Kleinsmit

JOH. TUKKERS

Kerkstraat. DENEKAMP

PETTENHANDEL

Groote keuze:

PRENTBRIEFKAARTEN

FELICITATIEKAARTEN

GIJSEN WANDELKAARTEN

TOONEELUITVOERING

der R. K. W. V. „St. Joseph” te Denekamp

op Zondag 21 Nov. 's avonds 6 uur in **Concordia**

Met medewerking der Muziekveren. „De Eendracht”

Plaatsbespreking direct na de Hoogmis à 10 cent in Concordia, waar ook plaatskaarten zijn te bekomen à 50 ct. en 's avonds aan de kas.

Voor eere-leden, donateurs, leden en hunne vrouwen à 25 cent op vertoon van hun bewijs van lidmaatschap

Voor verdere bijzonderheden zie men de aanplakbiljetten en de programma's.

Raad Denekamp.

Vergadering van 15 Maart 1920.

Alle leden zijn tegenwoordig.

Na lezing der notulen zegt de heer Kulpers, dat vroeger de heeren Roessingh Udink en Laan de onderhoudsplichtigen waren van een dulk in een weg, achter het klooster. Thans is Bruns onderhoudsplichtige zoodat die de kosten moet betalen. Bruns dient dat te weten.

De Voorzitter heeft hem er nog niet over gesproken.

De heer Kristen wil Bruns op zijn verplichtingen wijzen.

De heer Derkman zegt dat hij gezegd heeft wanneer de Heldermaatschappij de schuld was van de wegenquestie in de buurtschap, hij de Raad wou voorstellen om ze te ontslaan.

De notulen worden vastgesteld.

Aan de orde komt jaarweddereregeling „gemeente-veldwachters“.

De Voorzitter deelt de verschillende jaarweddereregelingen mee van omliggende gemeenten.

Volgens de regeling van Oldenzaal komt b.v. Weerkamp op f 1885.—, van Ootmarsum op f 1960.— plus vrije geneeskundige behandeling voor hem, van Weerselo op f 1500.—, van Tubbergen op f 1725.— van Losser op f 1660.—

De heer Kristen, Wethouder zegt dat hij en zijn collega Kuks een voorstel hadden om het salaris te brengen van f 1400.— op f 1800.—

De heer Kulper stelt de vraag of volgens de regeling van Oldenzaal ook kindertoelag wordt gemoten.

De Voorzitter neen — en leest de regeling nogmaals voor.

De heer Lohuis meent gehoord te hebben dat alle gemeenten een bedrag hebben uitgetrokken voor kleeding.

De Voorzitter zegt dat hier gegeven wordt aan de veldwachters wat hun billijk toekomt. Hij gevoelt er meer voor om iets te geven voor het diploma.

De heer Kristen, Wethouder zag gaarne de uitspraak van den Raad omtrent 't voorstel van hem en zijn collega Kuks, om het salaris van f 1400.— op f 1800.— te brengen.

De heer Derkman vindt dat het voorstel van B. en W. 't eerst in stemming moet.

De heer Kristen vindt dat het voorstel van hem en zijn collega Kuks van de eerste strekking is — daar voorgesteld

wordt het tractement te brengen op f 1800.—, alzoo f 200.— hooger dan het voorstel van B. en W.

De Voorzitter brengt het voorstel van de heeren Kristen en Kuks als zijnde van de eerste strekking in stemming.

Na stemming blijkt dat het voorstel is verworpen met 3 tegen 3 stemmen. Voor stemden de heeren Kristen, Kuks, Albrink.

Hierna wordt het voorstel van B. en W. aangenomen met dien verstande dat de aanvaagsjaarwedde wordt bepaald op f 1200.—, 4 jaarlijksche verhoogingen van f 100.— worden ingevoerd zoodat het maximum is f 1600.— Daar de dienstjaren in de gemeente bewezen meetellen zijn de gemeenteveldwachters direct op het maximum van f 1600.—

f 25.— wordt toegekend voor het diploma. f 50.— voor met aantekeningen.

Aan de orde komt regeling jaarwedde nachtwacht.

B. en W. stellen voor de jaarwedde met f 100 te verhoogden. f 75 te verleen in de kosten voor het houden van een rijwiel, — een en ander ingaande 1 Januari 1920.

Het voorstel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De heer Tukkers zegt dat er niet gesproken wordt van kindertoelag, zonder hoofdelijke stemming wordt mede besloten den nachtwacht een kindertoelag te verleen gelijk aan de veldwachters alzoo f 50 per kind, ingaande 1 Januari 1920. De pensioensgrondslag wordt mede voorloopig vastgesteld.

Vervolgens komt aan de orde het tramplan Denekamp—Almelo.

Gevraagd wordt een bijdrage van f 123 750.

Breedvoerig wordt over dit plan van gedachten gewisseld.

De Raad wenste met de richting, der lijn bekend te zijn, en zag gaarne eerst een kaart waarop de richting was aangegeven, alvorens het gevraagde bedrag toe te staan.

Om de kaart zal worden geschreven.

De heeren Kuks en Kristen vragen inlichtingen in verband met de onderwijzers vacature te Lattrop.

De heer Kuks zegt dat het hoofd der school te Lattrop nu er een vacature is, te veel kinderen heeft en vraagt of het niet ondervangen kan worden. Hij wil vergoeding geven voor de meerdere diensten.

De Voorzitter er zijn maar 2 sollicitanten Eene herhaalde oproeping heeft plaats gehad.

De heer Tukkers is er voor dat B. en W. tijdelijk een benoemen.

De Voorzitter zegt wanneer er niet meer dan 2 sollicitanten komen hebben we het recht 2 voor te dragen.

De heer Derkman vraagt of Somsen te Hillegom is aangeschreven, om de boomen van de Molenweg te verwijderen.

De Voorzitter. Ja.

De Heer Derkman vraagt of Somsen ook een termijn is gesteld binnen welke hij de boomen moet opruimen.

De Voorzitter. zegt van neen maar dat desnoods de arbeiders van de werkverschaffing de boomen wel zouden kunnen verwijderen van den Molenweg.

De heer Pikkemaat vraagt of niet een ploeg arbeiders naar de z.g. Nordhornsche dijk gestuurd kunnen worden daar in genoemde dijk groote gaten zitten.

De Voorzitter neemt er nota van.

De vergadering wordt daarna gesloten.

Als bestuurslid werd met bijna algemeene stemmen herkozen, de voorz. de heer J. H. Heerink. Als commissarissen werden herkozen de h.b. G. Morsink, G. Dambula, G. L. Veldkamp, G. Scholten Lubberink en gekozen voor 2 vacatures de h.b. J. ten Dam en G. J. Gozemeijer.

De Voorzitter bracht een woord van hulde en dank aan den heer R. Witteveen directeur, en zijn personeel, waarmee de vergadering hartelijk instemde.

Uit:

de krant van 27 maart 1920

De vorige week hield de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek „Volharding” haar jaarvergadering. De opkomst der leden was goed.

Het Bestuur deelde mee, dat wegens de hooge kosten geen kalenders noch een jaarverslag zouden worden verstrekt. Door de oprichting van een Coöp. Zuivelfabriek te Ootmarsum zou aan 65 leden ontheffing van het lidmaatschap worden verleend. Bij 't onderzoek op vuilgehalte zou f 300 aan premie worden uitgekeerd.

Uit jaarverslag, rekening en verantwoording bleek o.a. het volgende. Het aantal leden vermeerderde met 19, verminderde met 2 en bedroeg eind Dec. 387, met te samen ruim 1700 koelen. Ontvangen werd 2238478 K.O. melk, waaruit geproduceerd werd 72926 K.O. boter met een opbrengst van f 239 909.29½. Aan bijproducten werd ontvangen f 27 563.30½. 't Melkvervoer kostte f 17 769.35.

Afgeschreven werd: op gebouwen f 2514.21 op machines en gereedschappen f 3774.50 voor oprichtingskosten 't heele bedrag zijnde f 2160, idem kantoor en laboratorium f 1000. In 't reservefonds werd gestort f 1.197.76, terwijl op 't ledenkapitaal f 3000 werd bijgeschreven. Het bruto-saldo bedroeg f 13 668.52½.

narcis-amaniet

NOTEERT U MIJ VOOR:

- ☐ één abonnement op 't Onderschoer
- ☐ het lidmaatschap van Heemkunde Denekamp
- ☐ toezending van nadere informatie over deelname aan de activiteiten van de werkgroepen.

Naam :

Geboortedatum :

Straat :

Woonplaats :

Postadres :

Ik wacht met betaling tot ik een accept-girokaart ontvang.

datum:

(handtekening)

Hebt u opmerkingen, wensen of suggesties met betrekking tot de inhoud van 't Onderschoer of heeft u zomaar een vraag op heemkundegebied, dan kunt u daarvoor dit formuliertje uitknippen.

AAN DE REDACTIE VAN 't ONDERSCHOER

.....
.....
.....
.....

afzender:

Naam :

Straat :

Woonplaats/postadres :

BRIEFKAART

postzegel
45 ct.

Aan: HEEMKUNDE DENEKAMP

Diepengoor 16

7591 BW D e n e k a m p

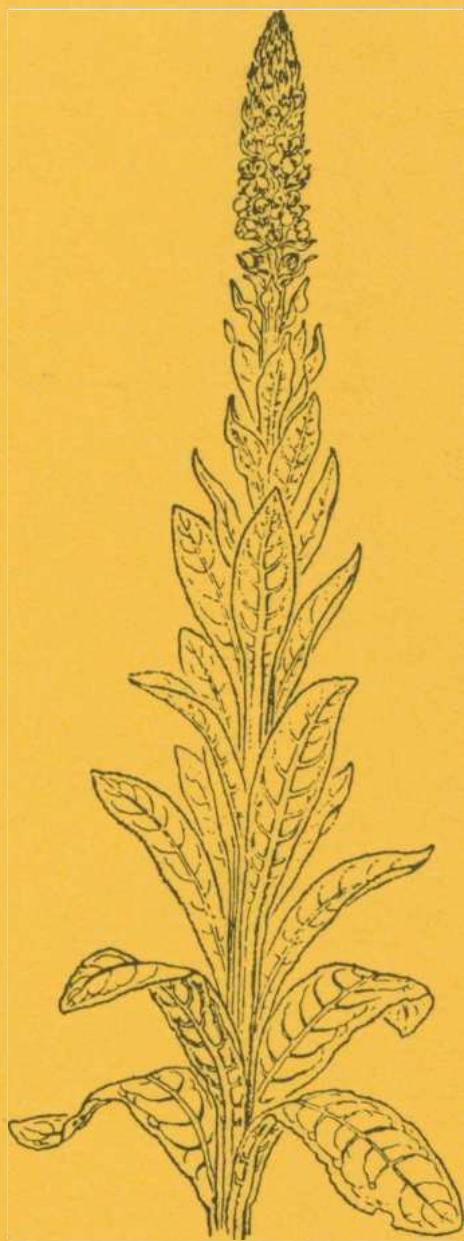
BRIEFKAART

postzegel
45 ct.

Aan: Redactie van 't Onderschoer

Diepengoor 16

7591 BW D e n e k a m p

De koningskaars

